

Ruijan Kaiku

30 år / vuotta

#02

Kvensk magasin

Kvääni magasiini • 31. vuosikerta / 31. årgang • 2025

Maanantaina 24. februaarikuuta / Maanantaina 24. lokakuuta / Mandag 24. februar

Foto: Pål Vegard Eriksen

Møtte opp i flokk og følge: Skjervøy helt i hundre

Side 12-18

Klar over situasjonen

Side 9

Kvener i Nordland

Side 25

D. Duck på meänkieli

Side 31

Redaktööri/journalisti:

Arne Hauge
+ 47 970 21 081
arne@ruijan-kaiku.no

Journalisti:

Pål Vegard Eriksen
+ 47 970 07 388
pal@ruijan-kaiku.no

Ruijan Radio:

Frank Halvorsen
redaksjonen@ruijan-kaiku.no

+47 911 38 720

Freelancer:

Maureen Bjerkan Olsen
redaksjonen@ruijan-kaiku.no

+47 905 20 614

Redaksuunin adressi:

Ruijan Kaiku
Boks 1193 Sentrum N
9504 Alta

Ulosanttaaja – Utgiver:

Ruijan Kaiku AS,
Labyrinten 5, 9510 Alta

Daglig leder:

Tor Sara
+ 47 911 38 742
tor@ruijan-kaiku.no

Paino – Trykk:

Polaris Trykk
ISSN 1503-6138

Abonnement:

Mandag-fredag kl. 08.00-12.00:
Tlf. 932 29 510
Mandag-fredag etter 12.00:
Tlf. 78 45 67 01 (kundesenter)
ruijanabb@altaposten.no

Markedsansvarlig:

Yngve Reginiussen
+47 452 23 232
yngve@altaposten.no

FORSIDE:

På Skjervøy fikk ildsjelen Birgit Paulsen lønn for strevet. Folk stilte i flokk og følge og den gode rosen satt løst. Saken gjaldt 100-årsmarkering for Sepp og Serumløpet. (Foto: Pål Vegard Eriksen)

Se side 12-18

PÄÄKIRJOITUS

Tervettulemaa Nordlanti

Tästä makasiinista saat lukkeet nordlantilaisista joihin on iskeny kväänikutina. Het halluuvat tiettät enämen ja hommata oman kvääniyhdistyksen.

Norske kvener nordre Nordland [Ruijan kväänit Pohjas-Nordlanti] on päättäny ette alkaa Ruijan kvääniliiton jäseneksi, mikä meidän mielestä on viisas ja luonolinen valinta. Se tekkee uuden kvääniyhdistyksen elämästä keveemmän, ja met uskoma ette äitiliitto ottaa hyvin vasthaan meidän uudet kväänistävät. Anttaa tarvittaissa hyvii neuvoi ja auttaa muutoinki.

Kaikila paikoila oon omat omituisuudet, mutta niilä oon startatessa kansa yhteistä. Meidän mielestä nordlantilaisten kannattaa kattoot etelhäänkäsin, Ruijan kväänit Ulko-Uslunvuonon suunthaan. Se yhdistys oon nokko uusi ette vielä muistaa kunka se oli päästä alkuun, mutta kuitenkin nokko vanhaa ette sillä oon paljo hyvää kokemusta hommailusta jälkhiin ko verekseen nisuleivän ensimmäinen haiju oon hälveny.

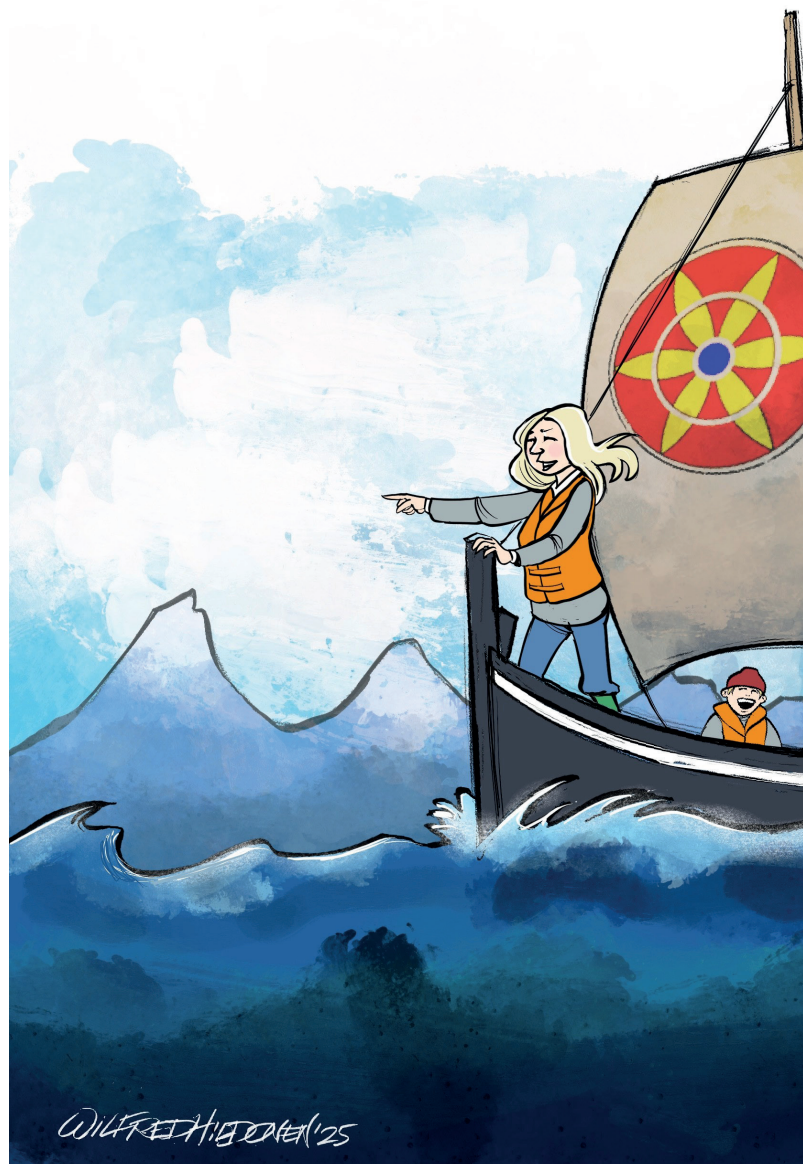
Met tykkäsimmä ja tykkäämä aina siitä ko Ulko-Uslunvuonon yhdistyksellä oon piisanu haluu työtälä poliittisesti ja uloskäsin. Siis tavalisen jäsen-toimen lisäksi. Mutta se vaattii kahdenkertaisesti voimaa, minkä kyllä valkkeesielut aikkoo myöden joutuuvat tuntemhaan päälänsä. Itte sana valkkeesielu antaa jo ymmärtät ette siinä oon liikavaarana pallaat lopphuun, niin ette se kyllä kannattaa välilä levätä ja pitätät kunnon pöyssii. Sillä ole-maki iloiset ko Hortenista kuulema ette starttivetaraanit taas oon puohaamassa myötä yhdistyksen toimissa.

Nordlannin paikallistaakin perustajat ajatelhaan ette en-sistä het alkaavat laakin minkä toimiala oon isompi, mutta joka sitte saattaa poikkiit pienemppii laakkii ko aika oon siihen kypsyy. Met pidämä ette se oon viisasta, ja uskoma ette tässä assiissa kärsivälisyys kannattaa. Niitten kotifylkissä oli varhemmin paljon kväänii, mutta siitä tullee kyllä varsinainen maratooni jos

aikkoo saada ihmisiä houkutelukuksi "uskhoon" ja saada niistä enämen eli vähemmän aktiivissii osanottaajiita suurheen kväänijuokshuun.

Sanoima ette hyvä olis jos ihmiset joilla oon tahtoo ja kykky, työteltäis uloskäsin ja poliittisesti. Se meinaa ette met täällä Ruijan Kaijussa saama enämen mistä kirjoittaa. Prässimellingit kokouksista paikallisten ja keskustasan sananjohtaajiitten ja poliittikaariitten kansa tekkeevät kvääniassiin näkkyväksi paljo yli paikallistaakkiin rajjoin. Sillä sanoma sekä teile Nordlanissa ja muutoinki paikallistaakkiissa ette ottakkaa kontaktii meihin aina ko jotaki uutta tapattuu.

Sitte ei ole enää muuta lisättävää ko ette toivotamma lykky tykö uudele laakile. Tervettulemaa Nordlanti. Puhellemma.

Nordland velkommen

I dette magasinet kan du lese om folk i Nordland som er grepet av kvensk kribling. De vil vite mer, og drar i gang sitt eget kvenske lokallag.

Norske kvener nordre Nordland har bestemt seg for å tilhøre Norske kveners forbund, noe vi mener er et fornuftig og naturlig valg. Det gjør livet lettere for den nye foreningen, så her satser vi på at moderforbundet tar godt imot våre nye kvenske venner. Bi-står med gode råd og hjelp der det trengs.

Hvert sted har sine særpreg, men det fins likevel fellesnevnerer når man drar i startsnora. Vi anbefaler at nordlendingene gløtter sørover, til et lag som heter Norske kvener Ytre Oslofjord. Den foreningen er ny nok til å minnes oppstarten, men gammel nok til å ha mye fin erfaring for styre og stell etter at den

har lagt seg, den første duften av ferske hvetebrød. Det vi også likte og stadig liker med foreningen i Ytre Oslofjord, var viljen til å jobbe politisk og utadrettet. Altså i tillegg til den vanlige medlemsretta driften. Men det betyr dobbel innsats, noe som på sikt krever sitt av ildsjelene. Nå ligger det i ordet at ildsjeler har ekstra risiko for å brenne ut, så klok er den som tar seg hvileskjær og gode pauser. Derfor er vi glade for Horten-signaler som tyder på at oppstarts-veteraner igjen er tilbake i styre og stell.

Lokallags-gründerne i Nordland ser først for seg et regionlag med eventuell knoppskyting når tiden er moden. Det mener vi er klokt tenkt, og vi tror at tålmodighet blir en viktig egenskap. Hjemfylket deres hadde fra gammelt av masse kvener, men det blir

nok likevel et skikkelig maraton å få dem lirket med «på trua» og inn som mer eller mindre aktive deltakere i det store kvenske løpet.

Å jobbe utadrettet og politisk ble anbefalt, for dem som har vilje og evne. Det betyr også at vi her i Ruijan Kaiku får mer å skrive om. Pressemeldinger om møter med ordførere og politikere både lokalt og sentralt, det synliggjør kvensaken langt utenfor lokallagets grenser. Derfor oppfordrer vi både dere i Nordland og lokallag flest til å kontakte oss når noe er på gang.

Da gjenstår det bare å ønske hjertelig til lykke med det nye laget. Velkommen Nordland. Vi høres.

Leder/pääkirjoituksii	2-3
Språkrådet: Katriina tilbake	5
Kvensk navn for Tana? 6	
Ett kvensk for alle	7
Tromsø tar til motmæle	8
Klar over den kvenske situasjonen	9
Første helkvenske forestilling	11
En stor dag på Skjervøy	12-13
Ser gjerne for seg kvensk navn	14
Også kommunen bidro	15
Verdensmesteren om Seppälä og Finnmarksløpet	16-17
Ser et taktskifte	18
Bør sikre seg eiendommen	19
Vellykket logoløft i Nordreisa	20
Feirer 20 år	21
Alta: Ingen grunn til uro	22
Trives godt i nyjobben	23
Pajala: En milepæl til sommeren	24
Vil ta tilbake det nordlandske kvenske	25
Tar Tornedalen ut til Sverige	26
Gladnyhet: Det blir nykirke	27
Bokomtale: Vestersand	28-29
Filmskaperen: En beskjeden kar fra bygda	30
Donald kvakker meänkieli	31
Ny kronikk av Unni E. Huru	32
Leserinlegg	33
Langlesning: Vi streiker, del 2 – Met streikkaama, osa 2	34-37
Kuvasarjoi/tegneserier	38
Årets kven – lista etter fristen	39
Hagl – Rakheita	40

ET STEG VIDERE

Det ble vedtatt i 2006. Nå vil Finnmarks mest folkerike kommune ha det kvenske navnet sitt offisielt godkjent.

Arne Hauge

«Vedtaksprosessen for stedsnavnene er lang», skriver Alta kommune i navnesaken de for tiden har oppe til vurdering. Men, som de skriver, for det endelige samiske og kvenske navnet på Alta kommune er det staten som er vedtaksorgan.

Saken går nå sin sluttgang i kommunen, med det mål å sende en søknad til Kommunal- og dis-

triktsdepartementet. Om godkjenning av navnene som offisielt samisk og kvensk navn på Alta kommune.

Det kvenske navnet for Alta kommune er Alattion komuuni med kortnavnet Alattio for selve byen Alta, og kommunen skriver at de i mange år har arbeidet med å vedta navnene, som på samisk heter Álttá suohkan med kortnavn Áltá.

«Det samiske navnet Áltá ble vedtatt i 2005 og det kvenske navnet Alattio ble vedtatt i 2006», skriver de i sin innstilling, og føyer til at så vel Samisk stedsnavntjeneste som Språkrådets kven-

Alattio sett fra fjelltoppen Komsa, et område kjent for funn av mange tusen år gamle pilspisser og helleristninger. (Foto: Arne Hauge)

ske stedsnavntjeneste har hatt navnene til behandling.

Vi tar med at da Alta kunngjorde navnevedtakene og sendte dem på høring, kom det ingen klager

eller innspill.

Dermed går det trolig knirkefritt mot endelig offisiell statlig godkjenning, to tiår etter vedtaket i hjemkommunen.

VENT MED BELIGGENHETEN

Glem lokalisering for nå: Forbundet til gjengjeld tydelige på hvem som bør sitte i senter-førersetet.

Arne Hauge

Et drøyt dusin instanser fikk i februar brev fra Norske kveners forbund – Ruijan kvääniliitto. Eksempelvis Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité, via Utdanningsdirektoratet og Statsforvalteren i Troms og Finnmark, til nevnte fylkeskommuner, Sametinget og Kunnskapsdepartementet.

Brevet er stilet til Kommunal- og distriktsminister og bærer overskriften «Senter for nasjonalt kompetansesenter om fornoringspolitikken.»

«Vi registrerer at det er en rekke kommuner og andre organisasjoner som har tatt for-

skjellige initiativer og medieutspill som starter med lokalisering av senteret», skriver forbundets folk, med det større bakteppet at Stortinget har bedt regjeringen utrede en organisering av et nasjonalt kompetansesenter om fornoringspolitikk og urett.

Her legger forbundet til grunn at regjeringen starter opp sitt utredningsarbeid raskt. Og videre:

– I dette arbeidet må kvenske, samiske og skogfinske organisasjoner settes i førersetet. Senterets funksjon, og om det er ønskelig med ett senter eller om det er naturlig at det er flere, bør være første punkt før en diskuterer lokalisering.

NKF påpeker i det samme brevet at utredningsarbeidet i kjølvannet av sannhets og forsoningskommisjonens rapport må bygge videre på eksisterende kompetanse-

NKFs Rune Sundelin og Kristin Mellem forevige foran Stortinget. (Foto: Fotograf Halvari)

forsknings- og formidlingsmiljøer. Samt også gjøres i tett dialog med samiske, kvenske/norskfinske og skogfinske miljøer.

ENDTE OPP MED NAVN PÅ TRE SPRÅK

Kultursenteret i Kåfjord har vært gjennom en navneprosess. Nå har kommunen kunngjort navnevedtaket.

Pål Vegard Eriksen

Kommunestyret i Kåfjord har vedtatt samisk, norsk og kvensk navn på kultursenteret i Olderdalen, etter tilrådning fra de respektive stedsnavntjenestene om skrivemåte. Det går fram av ei kunngjøring fra kommunen. Senteret skal hete Kultursiida/Kultursenteret/Kulttuurisenteri.

I kunngjøringa heter det videre at lokale organisasjoner, med særlig tilknytning til vedtatt navn, har klagerett i henhold til stedsnavnlovens paragraf 12. Det gjelder også for offentlige organ som skal bruke de aktuelle navnene i tjenesten. Disse har også rett til å se saksdokumentene.

Fra enspråklig til trespråklig: Her ser vi Kultursenteret i Kåfjord. (Kuva: Pål Vegard Eriksen)

Klageretten gjelder særlig skrivemåte av navnene, og det er mulig å søke om utsatt iverksetting av vedtaket, heter det.

Kultursenteret ligger sentralt i kommune-

senteret Talosvankka/Olderdaalen, like ved Olderdalen skole, idrettshall og rådhus, og huser blant annet Kåfjord kulturskole, Kåfjord bibliotek og Kåfjord meta.

Svært glad for at Katriina er tilbake

Arne Hauge | arne@ruijan-kaiku.no

Før jobbet Katriina Pedersen (39) fast hos Språkrådet. Nå er hun der igjen, som konsulent for det kvenske.

– Her har vi fått tak i en god arvtaker etter Irene Andreassen. Det er vi naturligvis glade for. Katriina er en kjempeviktig ressurs, hun er kompetent og kjenner godt til det faget vi jobber med.

Det sier avdelingsdirektør Daniel Ims som kommentar til at det nå er kjent at Katriina Pedersen er tilbake. Som ny kvensk stedsnavnkonsulent.

Hun har vært hos Språkrådet før også, nemlig som en av mange ansatte før hun takket av til fordel for fulltidjobb ved Kvænangen språksenter. Der fortsetter hun som før, fordi konsulentjobben kommer i tillegg. Lønning for timer i oppdrag, kan det bekreftes. Selv sier Pedersen dette:

Brev allerede

– Det er utrolig spennende å få lov til å bli kjent med denne siden av stedsnavnarbeidet. Jeg gleder meg til å begynne, sier Pedersen, som faktisk allerede er i gang. Så smått. Hun var på sitt første fagrådsmøte mandag denne uken, og har rukket å sende et brev eller to også. Om tilråding i navnesaker, som jo er jobben henne.

Slik det i dag arbeides med stedsnavnsaker her til lands, så er Språkrådet stedsnavntjeneste for norske og kvenske navn, og Sametinge for samiske navn. Språkrådet har en rekke rådgivere. Som Pål kristian Eriksen, han arbeider med kvenske navn. En jobb Katriina altså har hatt før.

Forskjellen mellom rådgiver og konsulent, forklarer hun, er at

Noen av navnesak-konsulentene hos Språkrådet har studert navnefag spesielt, andre har mer diverse bakgrunn. Felles for dem alle? De er eksperter på sitt felt. På språket, skriftlig og muntlig, på navnetilfang og variasjoner. Katriina Pedersen er en av dem. (Foto: Arne Hauge)

mens konsulenten gir selve tilrådingen, er det rådgiverens oppgave å «ta seg av saken som sådan.» Altså saksbehandle, sende ut brev, holde kontakten med instanser som kommuner og Kartverket, og naturligvis se over at det faglige er formelt korrekt fra konsulentens side.

Fire år eller mer

Stedsnavnkonsulenter har Språkrådet fem av, fire for norske navn og en for kvenske. Som nå altså heter Katriina. Konsulentene gir sin egen tilråding i konkrete navnesaker, men er også med i et fagråd som diskuterer mer prinsipielle saker. Knyttet ek-

sempelvis til saksbehandling og problemstillinger ved innhenting av informasjon.

Så mens Eriksen er fast ansatt hos dem, blir konsulenter som Pedersen oppnevnt. De sitter i perioder på fire år, men det er også aktuelt med forlenging. For eksempel Andreassen, hun var konsulent hos dem veldig lenge.

– Katriina har jobbet lenge ved Kvænangen språksenter og kan språket godt. Dette i tillegg til at hun også tidligere har jobbet med kvenske navn hos oss. Da som rådgiver sammen med Irene Andreassen. Sånn sett er vi glade for å få kontinuitet i arbeidet, sier avdelingsdirektør Ims.

– Glad for at hun igjen er med på laget, sier Daniel Ims, avdelingsdirektør i Språkrådet. (Foto: Moment Studio)

Det er mange trespråklige skilt i Tana, men tettstedet og brua har kun norsk og samisk. Målet er endring til det bedre, og her ser vi Thormod Holti (til venstre) sammen med foreningsleder Alf Steinar Børresen. (Foto: Maureen Bjerkan Olsen)

Kjedelig navne-avgjørelse i Tana

Arne Hauge | arne@ruijan-kaiku.no

– Ja, vi er skuffet over denne avgjørelsen, sier Thormod Holti fra Tenon kvääniseura - Tana kvenforening.

Sterk i trua gikk han til februar-møtet i utvalg for oppvekst og kultur, der kvensk navn på kommunen sto på sakskartet.

– Jeg dro dit for å høre på debatten, og selv om jeg for en gangs skyld var optimist på forhånd, så gikk det altså ikke veien. Dessverre, sier veteranen.

– Sa de noe om årsaken til den lange utsettelsen?

– De sa at saken ikke var godt nok utredet, sier Holti.

– Din reaksjon på det?

– Jeg reagerer veldig på det, for den har jo vært til behandling lenge. Vi stiller oss uforstående til denne utsettelsen, fastholder han.

«Spørsmål om kvensk kommunenavn?» het saken som var oppe, en klar rekord i undrende sakstittel.

Sendte både hit og dit

Slik vi leste saksopplysningene kunne det framstå som om spørsmålet var nytt, formulert som at kommunen har mottatt «en henvendelse med spørsmål om å starte prosessen for et kvensk kommunenavn til offentlig bruk.» Men kvensk navn på

Utvalget utsatte saken – et helt år. Den lokale kvenforeningen er skuffet.

denne finnmarkskommunen har lengre bakgrunn enn som så, klargjøres det fra Tana kvenforening:

– Denne saken ble reist i 2017, hvis jeg husker rett. Vi reiste navnesak både på tettstedet, brua og selve kommunen. Vi sendte det både til Kartverket og kommunen, sier Holti, som her minner om at ulike instanser er inne med ulik tyngde i forhold til om navnene gjelder fjell og tereng eller kommuner og gater.

– Kan godt være at det har kommet et nytt innspill nå i nyere tid. Men det gjør vel ingen ting. Det er bare fint, det viktigste er stadig å få navnet på plass, sier kvenforeningsmannen.

Velge 1 eller 2?

Foran møtet hadde kommunedirektøren innstilt to alternativer. Enten at utvalget selv bestemmer at Tana skal ha trespråklig navn, eller at de velger å legge saken fram for kommunestyret.

Det første betyr slik vi forsto det «grei skuring» og avgjort sak. Eneste som gjenstår er å få en tilråding hos kvensk stedsnavntjeneste før det søkes til

kommunaldepartementet.

Det andre betyr at de folkevalgte må avgjøre om kommunen i det hele tatt skal være trespråklig, altså søke om offisielt kvensk navn. Holti har for øvrig vært involvert i det meste av kvenske navnesaker i Tana, samt fulgt opp med skilting ute i naturen ved kvenske bygder som Maskijoki og Louttijoki, Masjok og Luftjok. Lett har det aldri vært.

En overkjørt følelse

– Det har vært mye motbør mot det kvenske i Tana, på mange felter og i mange år. Også i navnesakene har vi dessverre opplevd at kommunen trenerer det kvenske, sier han.

– Men likevel har det vel vært mulig også i Tana å være kven og ha en kvenforening?

– Ja ja, bevare meg vel. Mellom folk er det ikke et stort problem, men med en gang man vil løfte saker som berører det kvenske inn i det offentlige, inn i styre og stell, da opplever man seg overkjørt. En slags negativ holdning som gjør at vi har måttet stå på barrikadene hele tiden, sier veteranen.

En underlig ting

Heldigvis har de sterke folk som jobber for det kvenske, særlig leder Alf Steinar Børresen trekkes fram, og Holti peker på den pussighet at kommunen er trespråklig i mengder når man passerer mindre steder. Men kun tospråklig straks du passer skilte som viser at nå er du «down-town.» Noe som der i leia betyr at nå har du kjørt langt og kommet til Tana bru.

– Det jeg syns er rart i Tana, er at småsteder som for eksempel Harrelv, Masjok, Polmak, Alleknjarg og Storfossen [Harrijoki, Maskijoki, Pulmanki, Allikkaniemi ja Isokoski] har fått sine vedtatte kvenske navn. Med skilte og all ting. Men ikke tettstedet hvor mesteparten av folket i dag bor.

– Tana bru?

– Ja. Både tettstedet og brua. Her savner vi fortgang på navnene.

– Og dere har foreslått..?

– Vi har foreslått Tenonsilta for tettstedet og Tenon silta for brua. Og Tenon kunta for kommunen. Det er helt naturlig å skilte trespråklig alle steder, fastholder Holti.

I framtiden: Ett kvensk for alle

Arne Hauge | arne@ruijan-kaiku.no

Medlemmene i Kvensk språkting oppnevnes av styret i Kvensk institutt på grunnlag av innkomne forslag. Her ser vi folkene for perioden 2024–2026. Fra venstre sekretariatet ved Mari Käränen og Anna-Kaisa Räisänen, videre ser vi medlemmene Kyrre Isaksen, Alf Steinar Børresen, Eira Söderholm, Geir Johan Nilsen, Tove Reibo og Katriina Pedersen. (Foto: Arne Hauge)

– Det blir diskusjon, men før eller senere må vi nok gjøre som de gjorde for nord-samisk, komme til en felles normering. Ett felles språk og en felles grammatikk hvor alle er fornøyd og føler at også deres dialekt er tilgode sett.

Vi snakker med Katriina Pedersen og Kyrre Isaksen fra Kvensk språkting – Kväänin kieli-tinka.

– Det ligger langt inn i framtiden, men håpet er at vi skal komme dit, fastholder de to, Pedersen er leder og Isaksen nestleder.

Må bare fortsette

Kvensk språkting er organet som driver med språknormering for det kvenske språket. Tinget var nylig samlet, i Allatio, Alta.

– Det er gjerne de mer overordnede prinsippene vi jobber med, og i denne perioden vil mye av tiden gå til å lage retningslinjer for normering av kvensk språk, sier Pedersen, hun er fra Vestre Jakobselv, bor i dag i Kvænangen.

Isaksen er fra Lakselv, men flyttet til Sarpsborg etter at han

sluttet som kvensklærer på hjemstedet. Han har vært med lenge.

– Jeg får ikke lov av Hilde å slutte, fordi jeg har kvensk som morsmål, sier Isaksen. Spøkefullt, må vite. Hilde Skanke er leder for Kvensk institutt, som jo oppnevner det språktinget hvor de to kvenske morsmålsbrukerne sitter.

Enkeltsak?

– Det begynner å bli færre og færre av oss, spesielt i de typiske kvenske områdene. Men nå er det jo en oppvåkning, så vi får håpe at ungdom og barn får lære seg kvensk, sier nestlederen.

Det var i april 2008 at Kvensk språkting ble etablert, da som et vedtaksorgan til det tidligere etablerte Kieliraati – Kvensk språkråd. Vi spør om enkeltsaker som var oppe nå i februar møtet hos en språkting-gjeng som prøver å møtes fysisk flere ganger i

I Kvensk språkting går debatten livlig. Dialekt-spørsmål engasjerer.

året.

– Ung i Kor er et eksempel, der foreslår vi nå en skrivemåte for et navn på kvensk. En morsom sak, men navnet skal de selv få gå ut med offentlig, sier Pedersen. Vi tar med at Ung i Kor er forbundet for norske barne- og ungdomskor, studentkor og unge vokalenssembler.

Alle dialektene

Det vi kan røpe, er at diskusjonene sitter løst når tinget møtes. Gjerne om små ting, og ofte knyttet til egen kvensk-dialekt. Men, sier lederen, debatten er fin og enigheten tross alt nokså stor. Fordi mange har bakgrunn fra skoleverket er det blant annet en slags overordnet enighet om å vinkle sakene i retning «bedre skolehverdag». Både for elev og lærer.

– Kyrre, kan du si hvorfor det er viktig med Kvensk språkting?

– Absolutt. Det må jo være et

organ som tar hensyn til alle dialektene og alle språkområdene innen kvensk, og at vi får til en normering som alle kan godta og bruke i de ulike variantene. Varranger, Elvedalen, Nordreisa, Porsanger.

Skrive kvensk

Sistnevnte har nok vært mest brukt. Men, sier Isaksen, til syvende og sist må vi kanskje få på plass et felles språk som alle kan bruke. Og være fornøyd med.

Det er ikke «akademisk språkviden» som avgjør språktingets sammensetting. Det velges mer ut fra geografi, kvensk morsmålskunnskap og dialekt.

– En vidt sammensatt gruppe som ganske enkelt jobber med hvordan vi skal skrive kvensk, sier Pedersen. Et spørsmål er eksempelvis hvor mye variasjon som skal tillates i rettskrivingen.

De jobber altså både med de store prinsipielle spørsmålene, og de små detaljene. Fra «hvilken vei kvensk skal gå med sine ulike dialekter eller varieteter» til «hva skal dette koret for barn og unge hete.»

Wenche-Lovise Larsen i Tromsø kvenforening ses her sammen med Tromsø-ordfører Gunnar Wilhelmsen. Dette var under en tidligere markering av Kvenfolkets dag. (Kuva: Pål Vegard Eriksen)

For lite om kvensk? – Nei, sier ordfører

Pål Vegard Eriksen | pal@ruijan-kaiku.no

– Jeg har ingen problemer med å si at jeg kunne ha nevnt det også, men jeg tilbakeviser på det sterkeste at jeg forsøker å usynliggjøre kvener.

Det sier ordfører i Tromsø kommune, Gunnar Wilhelmsen (Ap), etter at Ruijan Kaiku på tampen av januar i år la fram kritikken fra Tromsø kvenforening. Den retter seg både mot ham og kommunen, i kjølvannet av et leserinnlegg Wilhelmsen hadde i Nordnorsk debatt noen dager før.

«Nå blir på nytt kvenene usynliggjort og ikke nevnt i ordførerens debattinnlegg og byens fremtidsplaner», skrev foreninga.

Nevnte ikke kvenene

I leserinnlegget omtaler ordføreren arbeidet med en politisk bestilt temaplan mot rasisme og diskriminering, som er planlagt å komme på høring til høsten. Målet med planen er, ifølge Wilhelmsen, å avdekke- og ta i bruk verktøy mot hets, diskriminering og rasisme. Rapporten, skriver han videre, undersøker spesifikt hvordan det er å være same i

Den lokale kvenforeningen mener at Tromsø-ordfører Gunnar Wilhelmsen bidrar til å usynliggjøre kvenene. En påstand han avviser.

Tromsø.

Videre skriver Wilhelmsen at kommunestyret ønsker at Tromsø skal bli samisk språkstimuleringskommune, og nevner samiskspråklig barnehagetilbud, samiskundervisning i Tromsø-skolen og Samisk hus. Han gjentar også at han mener at et nasjonalt kompetansesenter for forsoning må legges til Tromsø. Kvenene og kvenske forhold er imidlertid ikke nevnt i innlegget.

Reagerte

Dette falt i dårlig jord hos Tromsø kvenforening. I den påfølgende kritikken minnet de om at ordføreren også for ett år siden glemte kvenene.

Da hadde kommunen invitert til en panelsamtale under Arctic frontiers open, der de blant annet skulle snakke om hvilken rolle en bykommune kan spille i

forsoningsprosessen, og hvorvidt Tromsø kommune kunne bane vei for andre kommuner for hvordan man forsones.

I siste liten, etter at media hadde stilt spørsmål rundt manglende kvensk deltakelse, ble kvenforeninga invitert inn. Ruijan Kaiku var på ballen, og spurte blant annet om forglemmelsen var et godt utgangspunkt for det videre forsoningsarbeidet.

«Vi ble, etter medieomtale, tatt inn som deltager i debatten. Nå blir på nytt kvenene usynliggjort og ikke nevnt i ordførerens debattinnlegg og byens fremtidsplaner», skriver foreninga.

Når det gjelder den nylige kronikken, så sier Wilhelmsen til Ruijan Kaiku at anledningen var regjeringens handlingsplan mot hets og diskriminering av samer.

– Den omhandler samer spesifikt og derfor skriver jeg om tiltak

rettet mot samer i Tromsø, forklarer ordføreren, og føyer til at temaplanen han viser til i innlegget også omfatter rasisme mot kvenske innbyggere.

Diskriminering og rasisme

Den 21. januar la Tromsø kommune ut saken «Ny rapport om opplevd diskriminering og rasisme i Tromsø» på sine nettsider.

Bak underoverskrifta «Samer og kvener» står det at diskriminering av samer og kvener ble, etter oppfordring fra Tromsø kommune, tatt med i intervjudelen av undersøkelsen. Dette kan man lese mer om i selve rapporten.

«Selv om denne datainnsamlingen ikke gir et dekkende bilde, antyder den at den største utfordringen ligger i manglende kunnskap og anerkjennelse av kulturen og historien», heter det.

Videre kan man lese at man våren 2025 skal gjennomføre en «kartlegging av opplevd samehets i Tromsø kommune», og en «undersøkelse om holdninger til samer blant majoritetsbefolkningen.»

Agnete Masternes Hanssen har mange år bak seg i lokalpolitikken i Porsanger. Her sammen med dattera Ingrid Sofie. (Kuva: Porsanger Arbeiderparti)

«Hun er veldig klar over den kvenske situasjonen»

Pål Vegard Eriksen | pal@ruijan-kaiku.no

– Hun er ærgjerrig og ambisiøs. En ung kvinne som, etter mitt syn, evner å se de store linjene, og som er flink til å følge opp de oppgavene hun påtar seg.

Det sier Hilde Skanke, leder av Kainun institutti – Kvensk institutt og med lang fartstid i lokalpolitikken i Porsanger kommune. Dette altså i forbindelse med at partikollega Agnete Masternes Hanssen (Ap) blir ny statssekretær i Kommunal- og distriktsdepartementet.

– Vi har sittet sammen i kommunestyret i noen år nå, og delt godteri, sier Skanke, og sier at Hanssen mange ganger har vært en god sparringpartner.

Nye kluter

Det var etter at Senterpartiet forlot regjeringssamarbeidet med Arbeiderpartiet at statsminister Jonas Gahr Støre utnevnte åtte nye statsråder til den første rene Arbeiderparti-regjeringa på 25 år.

Det betyr også et skifte i en del statssekretærposter.

Agnete Masternes Hanssen (28) ny statssekretær i Kommunal- og distriktsdepartementet.

Hanssen skal inn og erstatte Nancy Porsanger Anti (Sp), og får blant annet ansvar for urfolks- og minoritetspolitiske saker. Det tror Skanke at 28-åringen takler fint.

– Hun er ung, men samtidig en erfaren og dyktig politiker, sier Skanke.

Gode forutsetninger

På spørsmål om Skanke tror at den nye statssekretæren, med sin bakgrunn fra Porsanger, har kjennskap til kvenske forhold og kanskje kan løfte kvenske saker i større grad enn tidligere, svarer hun slik:

– Vi vet av erfaring at det kan være vanskelig, men jeg tror hun har gode forutsetnin-

ger for å gripe fatt i det arbeidet som forventes fra kvenpolitisk hold.

– Hun har vokst opp i en tid der hun har vært vitne til den kvenske oppblomstringen, og er veldig klar over både den kvenske og den samiske situasjonen, forklarer Skanke.

I tillegg, sier hun, har Hanssen vokst opp med besteforeldre som er både kvensk- og samisktalende.

– Så hun har en fot innenfor begge etnisiteter.

Hilde Skanke kjenner den nye statssekretæren godt. De har mange år bak seg i Porsanger Arbeiderparti. (Arkivfoto)

Styret for Norske kveners forbund ser fram til å møte den nye statssekretæren. (Foto: NKF-RK)

Hjertelig velkomst

Arne Hauge | arne@ruijan-kaiku.no

Den nye statssekretæren tas godt i mot av kvenforbundet: «Hun har fått et viktig samfunnsoppdrag.»

«Norske kveners forbund ønsker deg, Agnete Masternes Hanssen, varmt velkommen som ny statssekretær. Du har fått et viktig samfunnsoppdrag, og vi er naturlig nok glade for at statssekretæren har bakgrunn fra Porsanger.»

Sitatet er hentet fra et februar-brev fra NKF til Kommunal- og distriktsdepartementet.

«Gratulerer med utnevningen», hilses det fra forbundet, i et brev underskrevet av leder Kristin Mellem og Rune Sundelin. De fortsetter:

«Det at du har bred kunnskap om kvenske saker vil være viktig, både for departement og regjering sin indre samtale, men også med tanke på minoritetenes sameksistens.»

Det åpne brevet fra NKF avrundes slik, stadig rettet som en hilsen direkte til Masternes Hanssen:

«Vi går inn i et spennende kapittel i Norges demokratihistorie. Nkf-RK ser fram til å møte deg som ny statssekretær og komme i gang med neste etappe i arbeidet for li-keverd og forsoning.»

Vanen tro skal kvenflagget opp.
(Illustrasjonsfoto: Pål Vegard Eriksen)

FØLG VÅR LANDSDEKKENDE OVERSIKT

Slik markeres kvenenes nasjonaldag i Ruija og Norge for øvrig. Sjekk ut hva som skjer i nærheten av deg.

Pål Vegard Eriksen

Den 16. mars nærmer seg. Kvenenes nasjonaldag, Kvenfolkets dag, eller Kväänikansan päivä som det heter på kvensk. Dagen feires gjennom av en rekke ulike markeringer rundt om i det ganske land.

Markeringen vokser stadig i omfang, med arrangementer både på selve dagen, så vel som dagene før og etter – noen steder i form av ei «kvensk uke.»

Ruijan Kaiku gjør også i år et forsøk på å gi våre lesere en samlet, landsdekkende oversikt. Den utfolder seg fortløpende på vår nettside, som er ruijan-kaiku.no. Enkelt og greit.

Så klikk deg inn og les hva som skjer. På forhånd til lykke med dagen.

INKLUDERER KVENENE DELVIS LIKEVEL

I utgangspunktet var kvenene ingen del av den kartlegging og undersøkelse som Tromsø kommune gjennomfører denne våren.

Pål Vegard Eriksen

– Vi har akkurat bekreftet at holdningene til kvener blant majoritetsbefolkningen også vil bli inkludert i undersøkelsen, sier rådgiver Sissel Anette Myhre i stab for oppvekst, utdanning og kultur i Tromsø kommune.

Bakgrunnen var en henvendelse fra Ruijan Kaiku etter at Tromsø kommune den 21. januar i år la ut saken «Ny rapport om opplevd diskriminering og rasisme i Tromsø».

Videre kan man lese at man våren 2025 skal gjennomføre en «kartlegging av opplevd samehets i Tromsø kommune», og en

«undersøkelse om holdninger til samer blant majoritetsbefolkningen.»

I vår henvendelse spurte vi kort og godt hva som var årsaken til at kvenene ikke var del av kartlegging og undersøkelse.

Kartlegginga av samehets er, ifølge rådgiveren, en del av prosjektet «Temaplan mot rasisme og diskriminering», og er finansiert av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) og Sameetinget.

– Planprogrammet, vedtatt i august 2024, beskriver formål, prosess, frister, deltakere, medvirkning og utredningsbehov. Kartleggingen av samehets ble inkludert for å undersøke omfanget i Tromsø, da det er kjent som et regionalt og nasjonalt problem, sier Myhre, og bekrefter at denne ikke vil inkludere kvenene.

Men, når det gjelder undersø-

Kvenflagg utenfor Tromsø rådhus. (Arkiivikuva: Pål Vegard Eriksen)

kelsen om «holdninger i majoritetsbefolkninga til samer», også denne på midler fra Sameetinget, sier hun at kvenene vil bli inkludert likevel.

– Denne delen av undersøkelsen vil også inkludere holdninger i majoritetsbefolkningen til kvener, sier hun. Det betyr at kvenene blir inkludert i én av de to undersøkelsene.

Videre forteller hun at kommunen har etablert en samisk digital kunnskapspakke for skoler, og vurderer en tilsvarende kvensk pakke, avhengig av effekten.

– Dette er i tråd med Sannhets- og forsoningskommisjonens anbefaling om å spre kunnskap som tiltak mot diskriminering, sier Myhre.

VERNOMRÅDE FÅR KVENSKE NAVN

I fjor høst fikk Lyngsalpan tildelt det kvenske navnet Yykeänvaarat. Nå står Lyngsalpan landskapsvernområde for tur.

Pål Vegard Eriksen

Lyngsalpan landskapsvernområde, som strekker seg gjennom kommunene Tromsø, Balsfjord, Storfjord og Lyngen i Troms, har fra før norsk og samisk navn. For tiden har de også en sak gående om å få et kvensk navn. Det melder avisa iTromsø.

Mange av innbyggerne rundt Lyngenfjorden og Ullsfjorden har brukt kvensk som språk i sin dagligtale, skriver avisa.

I fjor høst fikk Lyngsalpan tildelt sitt offisielle kvenske navn,

Yykeänvaarat. Store deler av alpene er omfattet av det nevnte landskapsvernområdet, som kan få navnet Yykeänvaaroin suojelu-ala.

Det er nå fremmet en navnesak overfor Miljødirektoratet. Det er de som, ifølge i Tromsø, har myndighet til å tildele navn til landskapsvernområdet og nasjonalparker. Man må imidlertid gå runden via Statsforvalteren, som skal vurdere saka, før direktoratet kan fatte sin beslutning.

Det er styret i Lyngsalpan landskapsvernområde som har bedt Statsforvalter gjøre en slik vurdering, slik at det kvenske navnet kan tas i bruk. I begrunnelsen fra styret heter det at:

«Å bruke kvenske navn hand-

Fjellandskap sett fra Laksvatnbukta. På fremste rad ser vi Lille Pigg-tind, foran Lakselvtindene. Jæggevarre, det høyeste fjellet i Troms, skimtes innerst i bakkant. (Kuva: Pål Vegard Eriksen)

ler om å anerkjenne og synliggjøre kvensk kultur, historie og språk i et område der kvensk, samisk og norsk kultur møtes.»

Og videre: «Kvensk er et minoritetsspråk, og ved å bruke kvenske navn bidrar man til å bevare

og videreføre kvensk kultur og språk. Bruken av kvenske navn er en måte å hedre og ivareta kvenenes arv, og sikre at denne viktige delen av Norges historie ikke forsvinner.»

Inger Birkelund har skrevet manus og skal selv opp på scenen. (Foto: Ola Solvang)

Klar for Norges aller første

Arne Hauge | arne@ruijan-kaiku.no

Kvääniteatteri sier seg i ei nylig pressemelding stolte, noe de må sies å ha god grunn til. Den 8. mars i år presenterer de nemlig landets første forestilling på kvensk. Vel å merke den første offisielle og profesjonelle forestilling.

Urpremiere på Kvinnedagen klokken 18, noterer de seg, og forestillingen, den heter «Sallikaa lasten tulla minun tykö.» Som på norsk betyr «La de små barn komme til meg.» Her en sitat-smakebit fra Inger Birkelund og de mange andre i kunstnerisk team, skuespillerstaben og operativ ledelse:

Helt nytt

«Jeg ligger i senga, men er langt fra å sove. Ligger så stille jeg kan, puster så stille jeg kan. Sammen med meg i dobbeltsenga ligger dattera mi. Min lille datter, nå ung kvinne. I dag har hun fortalt meg at hun er gravid...»

Teaterstykket er nyskrevet, altså ikke resirkulering av

På Nationaltheatret blir Kvinnedagen 2025 også en kvensk merkedag.

gammelt materiale, og det er nevnte Birkelund som har skrevet det. Manuset er dessuten sterkt inspirert av Birkelunds eget liv og erfaringer. Hva mer, hun skal selv også opp på scenen.

Forestillingen handler om ei kvinnes tilknytning og løsrivelse fra en nordlig fundamentalistisk religion. Livet innenfor og hennes kamp for løsrivelse – og kostnadene ved å stå alene utenfor. Den tar opp temaer som tro, sosial kontroll, barn, kjærlighet, svik, familieband, selvrealisering og kvinnekamp.

Et stup

– I skriveprosessen har jeg

forsøkt å forstå og forsone de motstridene følelsene jeg bærer med meg. Det vanskelige, det ufrie, det smertefulle, og samtidig tryggheten, fellesskapet og troen på noe større. Denne Nord-Troms forsamlingen formet mitt liv. Når jeg skriver skjønner jeg at nær det vakreste er det alltid et stup, sier manusforfatteren.

Med seg opp på Nationaltheatrets scene får hun navn som Frida Lydia Hansen Virtanen og Ørjan Steinsvik. Vi tar med at Nationaltheatret i forkant av forestillingen arrangerer en salongsamtale i anledning Kvinnedagen.

Og så, etter denne staselige urpremieren i hovedstaden, legger forestillingen ut på turné. I Finnmark og Troms med turnépremiere på Kvääniteateris hjemmescene, Halti kulturscene. Det skjer dagen før kvendagen, den 15. mars klokken 18.

Heidi Nilima Monsen. (Arkivfoto: Karianne Engelién Anti)

Søk stipend

Arne Hauge | arne@ruijan-kaiku.no

Har du et prosjekt som fortjener støtte og oppmerksomhet?

Ildsjelene bak Heidi Nilima Monsens minnestipend gikk nylig ut med oppfordring om å søke. De skriver i pressemeldingen:

«Til heder for Kvendronningen selv, Heidi Nilima Monsen (9.2.1978 – 31.5.2021), deler vi ut 10 000 kroner. Stipendet går til noen som vil gjøre en jobb for å fremme kvensk kulturarbeid, men trenger hjelp til å komme i gang.» Arrangøren opplyser at stipendet i første rekke går til arbeid innen kvensk språk, kunst, litteratur eller annet, altså kulturarbeid og da særlig myntet på kvensk ungdom. Målet er å synliggjøre den kvenske kulturen og inspirere flere til å vise fram sin kvenske identitet.

«Vinneren av stipendet vil motta gaven den 31. mai i en seremoni der vi presenterer den heldige og prosjektet pengene skal gå til. De vil også bli invitert til å være med å dele ut neste års stipend og samtidig gi et foredrag om hvordan stipendet har hjulpet dem med arbeidet sitt», melder arrangøren, som opplyser at søknadsfristen er 30. april i år.

Vi tar med at det var Birte Mari Veetaas, samboer til Heidis bror, som tok initiativet til å samle inn penger etter at Heidi Nilima Monsen gikk bort. Sammen med venner, kjente og ukjente, ble det samlet inn over 65 000 kroner. Disse skal altså deles ut i årlige stipend.

En stor dag for Seppälä-Bir

Hundre år etter det livsviktige serumløpet til Nome, kalt «kappløpet med døden», ble kvenen og hundekjørelegende Leonhard Seppälä markert.

Pål Vegard Eriksen | pal@ruijan-kaiku.no

– Da jeg kom tilbake til Skjervøy, etter mange år borte, hadde jeg lyst til å starte opp noe med utgangspunkt i lokal historie. På det tidspunktet visste jeg ingenting om Leonhard Seppälä.

Det sier mangeårig ildsjel, Birgit Paulsen, til Ruijan Kaiku, som treffer henne inne på Seppalatunet i forbindelse med den storstilte markeringa av at det var 100 år siden Serumløpet til Nome, også omtalt som «kappløpet med døden.»

Markeringa fant sted på Kierua/Skjervøy lørdag 1. februar.

– Jeg ble mer og mer forfær etter hvert som jeg leste meg opp på historien, og tenkte at dette var noe vi måtte gjøre kjent, og at det var noe jeg ville gjøre noe med, sier hun.

Statue på vent

Etter hvert tenkte hun at et minnesmerke, en statue, måtte på plass i den vesle kystbyen.

– Jeg visste at det fantes minnesmerker av ham både i Junosuanto i Sverige, der hans farsfamilie kom fra, og i Skibotn der

han selv var født og levde sine to første år.

På Skjervøy, der Seppälä så vokste opp, hadde man Seppäläparken, men ingenting som fortalte noe om hvem han var.

– Vi er nødt til å gjøre noe her også, tenkte jeg, vi må ta denne historien tilbake og formidle den, for det er så mye bra i den, sier Paulsen.

Gjennom en årrekke har hun vært en primus motor bak et statue-prosjekt. Og ei bronsestatue av Seppälä og hunden Togo er i skrivende stund under produksjon.

Dersom alt hadde gått som Paulsen håpet, skulle det vært avduking nå, i forbindelse med 100-årsmarkeringen, men slik gikk det ikke.

– Kunstneren har hatt betenelse i skuldra over tid, så han er litt forsinket både med Petter Dass-statuen og med Leonhard Seppälä. Men til sommeren, hintter Paulsen.

– Det betyr et nytt arrangement, det?

– Ja, et nytt arrangement. Da har vi fått ordnet parken også, sier hun, antyder månedsskiftet juni-juli.

Inspirerer fortsatt

Leonhard Seppälä var ikke bare en habil hundekjører som ofte vant konkurransene han deltok i. Han behandlet også hundene sine usedvanlig humannt, forteller Paulsen.

– Han brukte aldri pisk, og regnes som den moderne hundesportens far. Han fikk til stadighet priser for å komme i mål med spannet sitt i god behold.

Den dag i dag, forteller hun, er den gjeveste prisen under Iditarod, ved siden av å komme i mål først, en pris oppkalt etter Seppälä. Den går til den som kommer i mål med hundespennet i bestand. Det vil si de som har tatt best vare på hundene, beskyttet potene og stelt godt med dem under løpet.

– I tillegg til dyrevelferden er selvfølgelig den fantastiske innsatsen viktig, den seigheta og viljen til å gjennomføre og hjelpe, sier hun, og tenker da på Serum-

Birgit Paulsen inne på Seppalatunet på Skjervøy. (Kuva: Pål Vegard Eriksen)

løpet til Nome i 1925.

– Tror du det er sisuen som hjalp ham?

– Å, det er nok noe der, humrer Paulsen.

– Det kan kanskje ha hjulpet meg også til å være sta og gjennomføre det jeg har startet på. Jeg er kven jeg også, sier Paulsen.

Videre sier hun at Seppälä fortsatt den dag i dag inspirerer, og viser blant annet til at det i

Leonhard Seppälä-ildsjel Birgit Paulsen, som har stått på for å løfte den lokale heltens historie, fikk en velfortjent blomsterbukett fra Skjervøy-ordfører Ørjan Albrigtsen. (Kuva: Pål Vegard Eriksen)

Både inne på Seppalatunet, så vel som utenfor, var det folksomt under 100-årsmarkeringen for Serumløpet til Nome. (Kuva: Pål Vegard Eriksen)

2019 kom ut to spillefilmer i USA. «Togo» og «The Great Alaskan Race.»

– Det har også kommet mange bøker, og han inspirerer for eksempel Harald Tunheim, som har formidlet fortellinga om ham i en årrekke, sier hun.

Solid program

Det var Skjervøy kommune, i samarbeid med Seppalatunet og Halti kvenkultursenter, som kunne invitere til den nevnte 100-år-

smarkeringen, med Paulsen som pådriver.

Det hele startet med åpning under åpen himmel i Skjervøy sentrum, der anslagsvis 150 mennesker hadde møtt fram for å høre ordfører Ørjan Albrigtsen ønske velkommen og verdensener innen hundesport, Harald Tunheim, holde tale.

Etter åpningen kunne folk gå til ulike «stasjoner», for eksempel hundespennkjøring med

nevnte Tunheim utenfor rådhuset, eller ta turen innom Seppalatunet der det ble servert kaffe, kake og kangoskaker.

– Det at vi fikk Harald Tunheim, som sa ja med en gang, da tenkte jeg at «nå er arrangementet berget.» Han er en celebritet innenfor hundesporten, sier Paulsen.

Et steinkast unna kunne også kulturhuset og biblioteket invitere på kaffe og kaker. Her var også

forfatter Nina Kristin Nilsen, som har skrevet boka «Sepp», til stede for å signere bøker.

Senere på dagen var det program på Skjervøy kulturhus, der Øystein Fredriksen og Daniel Wikslund spilte konsert, Harald Tunheim og Nina Kristin Nilsen fortalte historier om Seppälä, og Skjervøykoret sang «Hyvän illan.» Dagen ble avsluttet med visning av filmen «The Great Alaskan Race.»

Verdensener Harald Tunheim og ledehunden Jotun holdt tale under åpningsarrangementet. (Kuva: Pål Vegard Eriksen)

Under ettermiddagsprogrammet på Skjervøy kulturhus hadde Birgit Paulsen gleden av å holde den røde tråden som konferansier. (Kuva: Pål Vegard Eriksen)

Kan se for seg kvensk navn

Pål Vegard Eriksen | pal@ruijan-kaiku.no

Kjært barn, mange navn også for kommunen Skjervøy? Prosessen er i gang.

Før har vi meldt at et kvensk lokallag kan være i emning i Skjervøy kommune. Nå viser det seg at også trespråklig kommunenavn er på agendaen for for øy-kommunen i havgapet.

Allerede på kommende kommunestyremøte, torsdag om en uke, skal saka «Flerspråklig navn på Skjervøy kommune» behandles. Det framgår av sakspapirene.

Kommunedirektøren har innstilt på et topunktsvedtak som sier at Skjervøy kommune skal sette i gang prosessen med å få et kvensk og samisk navn på kommunen, og at profilering og skilting skjer når godkjenning foreligger.

Styrke kulturarven

I vurderingen som ligger bak heter det at innføring av flerspråklig skilting og profilering i kommunen er et viktig skritt for å synliggjøre og styrke den kvenske og samiske kulturarven, og ved å ta i bruk de kvenske og samiske navnene som Kartverket godkjenner, viser kommunen en tydelig politisk vilje til å satse på språklig og kulturelt mangfold.

Dette er i tråd med tidligere

Cissel O. Samuelson oon komuunidirektööri Kieruan komuunissa. (Kuva: Pål Vegard Eriksen)

vedtak og satsingsområder i kommunen, heter det videre, som deltakelse i forprosjektet «Nord-Troms 2035 – Tre stammer, én framtid.»

Kommunedirektørens vurdering er videre at flerspråklighet vil kunne bidra til økt inkludering og identitetsfølelse for innbyggerne med kvensk og samisk bakgrunn, og styrke kommunens omdømme som inkluderende og mangfoldig.

Kun en oppstart

Det påpekes i vurderingen at det vedtaket kommunestyret eventu-

elt gjør den 13. februar, kun er for å starte en prosess. Kommunen vil til slutt vedta å bruke kvensk og samisk i tillegg til norsk profilering og skilting etter at navna er godkjent.

De økonomiske konsekvensene er også vurdert, og forventes å være minimale. Kommunen sikter på å bruke opp eksisterende profileringsmaterieell som kun er med norsk navn, og bestille nytt på alle tre språk når behovet melder seg. Digital profilering derimot, kan endres raske enn trykt materiale.

Kommuneskilt vil, ifølge sakspapirene, kun stå ved fylkesveier, og det er fylkeskommunen som betaler for disse, mens Statens vegvesen setter de opp.

Lokal høring

Slik det framgår av sakspapirene, skal Kartverket allerede ha mottatt forslag til kvensk og samisk navn på kommunen, og vil igangsette en prosess for å vurdere og godkjenne disse navnene. Dette vil foregå uavhengig av kommunen, men i henhold til kartverkets retningslinjer for navnebehandling.

Nevnte behandling vil inkludere

re lokal høring og tilrådning fra Språkrådet og Sametinget.

Så snart Kartverket har fattet vedtak om skrivemåte, vil det være opp til kommunestyret å endelig vedta om man ønsker å ta disse navnene i bruk i offisiell sammenheng, det vil si på skilt, i profilering og i kommunenavnet.

Skutt fart

Synligheten av det «kvenske Skjervøy» må kunne sies å ha skutt fart de senere årene.

I 2022 markerte Skjervøy kommune 500 år med kvensk bosetting, og i 2025 har de allerede rukket å ha en storstilt 100-årsmarkering av Serumløpet til Nome, der den kvenske skjervøyværingen Leonhard Seppälä spilte en helt sentral rolle.

Til sommeren er det dessuten ventet en avduking av en statue av nevnte Seppälä, i Seppäläparken, midt i smørøyet av kommunesenteret.

For øvrig har kommunen siden 2010 vært medeiere i Halti kvenkultursenter IKS, og hvert år siden har det vært kvenske arrangementer i kommunen i forbindelse med kvenkulturfestivalen Paaskiviikko.

Stedets kulturhus under 100-årsmarkeringen av Serumløpet og skjervøyværingen Leonhard Seppälä. (Kuva: Pål Vegard Eriksen)

Ordfører i Skjervøy kommune, Ørjan Albrigtsen (i midten), fikk seg en luftetur på hundespenn rundt rådhuset på Skjervøy. (Kuva: Pål Vegard Eriksen)

«Tror hun setter pris på kommunens bidrag»

Pål Vegard Eriksen | pal@ruijan-kaiku.no

– I dag markerer vi at det er hundre år siden Leonhard Seppälä deltok i Serumsløpet, som starta 27. januar 1925, og så kom de i mål 2. februar. Så det er ganske nøyaktig hundre år siden det pågikk et løp på død og liv, som betydde mye.

Det sier ordfører i Skjervøy kommune, Ørjan Albrigtsen (KrF), når Ruijan Kaiku treffer han under åpningen av markeringa, som gikk av stabelen 1. februar.

– Vi hadde i utgangspunktet et mål om å ha Seppäläparken og statuen ferdig, men så har det tatt litt mer tid enn planlagt, og Birgit Paulsen krevde at vi skulle ha en skikkelig markering likevel.

Ordføreren mener de har fått til et fint program for markeringen.

Våre røtter

– Det er viktig å få fram den historien og de folkene som har reist ut fra Skjervøy og regionen, og

det de har gjort. Det må vi løfte fram, det er ei fin historie, sier Albrigtsen.

Seppälä, sier han, er mye mer kjent ute i verden enn hjemme i Norge.

– Der har Birgit gjort en fantastisk jobb, både i forhold til historiefortelling og formidling til blant annet barnehager, skoleelever og oss godt voksne. Om hva han har gjort og hva han har bidratt med, sier Albrigtsen.

Glimt i øyet

Under åpningen av 100-årsmarkeringen ble den nevnte ildsjelen, Birgit Paulsen, tildelt en blomsterbukett fra Skjervøy kommune for den innsatsen hun har lagt ned. Ordføreren kom også i skade for å kalle henne ei maskråke – i beste mening natur-

Skjervøys ordfører roser ildsjelen som aldri gir opp.

ligvis – og overfor Ruijan Kaiku forklarer han nærmere:

– Hun har gått i bresjen for å samle inn penger til statuen. Et tidskrevende arbeid, som kanskje starter med at man får tak i en halv million. Og så har det et-

ter hvert bikket 1,2 millioner kroner. Hun har stått på, der andre kanskje ville gitt opp, men det gjør hun ikke. Så det var sagt med et glimt i øyet, bedyrer Albrigtsen.

– Vi setter veldig pris på Birgit og den jobben hun gjør, og vi jobber godt i lag. Men man må være litt utholden, akkurat som hundekjørerne, for å komme i mål.

Ga ros til ildsjelen: Foran et hav av mennesker fikk Birgit Paulsen både blomster og klem fra ordføreren. (Kuva: Pål Vegard Eriksen)

Vil knytte Seppälä til Finnmark

60 turer rundt et rådhus i Nord-Troms er fin trim for Harald Tunheim og spannet. Særlig når de snart skal delta i det store Finnmarksløpet.

Pål Vegard Eriksen | pal@ruijan-kaiku.no

– Historien om den kjente hundekjøreren og gullgraveren Leonhard Seppälä, fra Nord-Norge og Skjervøy, er udødelig. Det er en virkelig inspirasjonskilde for oss som er hundekjørere i dag. Han var med på å redde befolkningen i Nome ved å frakte medisinerne en del av ruta.

Det sier hundekjøreren, Harald Tunheim, som hadde takket ja til å delta på 100-årsmarkeringen av Serumløpet til Nome i 1925, et løp der Seppälä skrev seg inn i historiebøkene.

– Jeg tror dette er første gang det er hundekjøring i Skjervøy sentrum. Nå har vi kjørt løypa rundt rådhuset bortimot seksti ganger, så jeg er ganske svett, humrer Tunheim, etter at både små og store hadde fått sitte på sleden.

Knyttes til Finnmarksløpet?

– Det kommer en statue til Skjervøy også, som Birgit Paulsen har jobbet i årevis for å få på plass. Tenker du å ta turen hit når den avdukes?

– Ja, absolutt, og jeg har i over ti år sagt at dette er noe vi må få

til, sier Tunheim.

Han mener også at Leonhard Seppälä bør løftes på andre områder, og nevner spesifikt at han burde vært knyttet til noen lange løp. For eksempel Finnmarksløpet.

– Vi har Seppäläløpet i Sør-Norge, men det er egentlig et kort løp. Han burde kanskje vært knyttet til Finnmarksløpet, som en inspirasjon til alle oss som kjører det lengste løpet i Europa.

– Men du som har vunnet så mange ganger, burde ikke du ha noe du skulle ha sagt?

– Jo da, vi har snakket om det, og vi jobber videre med saken, om at han må få være med oss også der, sier Tunheim.

Drømmen om Togo

Under åpningen av arrangementet, i forkant av hundekjøringen, holdt Tunheim en tale der han blant annet sa at alle hundekjørere drømmer om sin egen Togo.

– Togo var den beste lederhunden Leonhard hadde hatt, og den han brukte under Serumløpet. De tok en snarvei over havisen på Nortonbukta i et forryk-

de uvær, istedenfor å kjøre rundt, sier han, og fortsetter:

– Det skulle nesten være umulig å komme over, men med Togo som lederhund så stolte Leonhard på at han hadde instinktene og visste hva Leonhard ønsket. Sammen kom de over, og kappet løpet med mange dager ved å velge den farlige veien.

Med livet som innsats fikk de altså medisinerne atskillig raske fram. Og selv om de tok snarveien, så kjørte de den lengste etappen av alle. De fraktet serumet mer enn 145 kilometer langs stafettruten. Til sammenligning kjørte de fleste andre kjørerne mellom 50 og 80 kilometer.

– Leonhard hadde mange lederhunder gjennom sitt liv, men Togo er den som står igjen som den klokeste. En relativt liten hund, men han hadde hodet i orden, sier Tunheim, og forteller at han står utstoppet i Iditarods hovedkvarter i Alaska.

Natt og dag

– Du har kjørt Iditarod?

– Ja, tre ganger. Det er fantastisk å kjøre gjennom et land med

Harald Tunheim og Jotun.
(Kuva: Pål Vegard Eriksen)

din egen hundeslede som du har trent i din egen bakgård. Det er 1800 kilometer. Første gang brukte jeg elleve dager, andre gang ti og tredje gang ni dager.

Atten hunder var med til Skjervøy. Seks i spannet, resten fikk hvile mens de ventet på rullering og sin rundt-rådhuset-tur.
(Kuva: Pål Vegard Eriksen)

På Skjervøy kulturhus bidro Tunheim med historier om Leonhard Seppälä. (Kuva: Pål Vegard Eriksen)

arksløpet

Vinnertiden på det løpet ligger mellom åtte og ni dager, sier Tunheim, som kom i mål som henholdsvis nummer 19, 25 og 12.

- Da er det natt og dag. Du skal ta deg fram i all slags vær, fra sjekkpunkt til sjekkpunkt, gjennom natur fra høyfjell til kyst, tundra og is, og du må bare leve med hver en del av spannet. Det er drømmen til alle hundekjørere.

Iditarod i Alaska, oppkalt etter en fraflyttet gruveby med samme navn, ble arrangert for første gang i 1973. Den er inspirert av Serumløpet til Nome i 1925. Startpunkt er Anchorage i sørøst, og sluttpunkt er Nome i nordvest.

- Men nå forbereder jeg meg til årets Finnmarksløp, og de turene rundt rådhuset er dagens trening, avrunder veteranen.

På Markkina, markedsplatsen i Yykeänperä/Skibotn, ble det i 1999 satt opp et minnesmerke etter Leonhard Seppälä. (Kuva: Pål Vegard Eriksen)

Kristin Mellem gleder seg over at det kvenske tilsynelatende er i bevegelse i Kierua/Skjervøy. (Kuva: Pål Vegard Eriksen)

Ren Skjervøyglede

Pål Vegard Eriksen | pal@ruijan-kaiku.no

Kvenforbundets leder sier at en kvensk oppvåkning beriker og skaper. Også arbeidsplasser.

– Det er flott å se at det kvenske er i bevegelse i Skjervøy, med både flerspråklig kommunenavn og kvensk lokallag i emning, sier lederen for Norske kveners forbund – Ruijan kvääniliitto.

– Det virker som at det er mye bra på gang, sier altså Kristin Mellem. Et nytt lokallag knyttet til forbundet vil bli det tredje for tiden under oppseiling.

– Vi ønsker naturligvis nye medlemmer varmt velkommen, sier Mellem, og minner om at jo flere, dess større gjennomslag for kvenske saker.

Mellem har også fått med seg at kommunestyret i Skjervøy skal behandle en sak om flerspråklig kommunenavn førstkommande torsdag. Det sier hun er både klokt og helt på sin plass.

– Det kvenske er en stødig og stolt del av Nord-Troms' fortelling. Skjervøy har en særlig sterk betydning, blant annet med skattelister fra 1500-tallet dokumenterer at kvener var fastboende skattebetalere allerede for 500 år siden.

– En kvensk oppvåkning vil også kunne berike fellesskapet og skape kulturtilbud, og på sikt arbeidsplasser, sier lederen.

Utflytta skjervøyværing Beate H. Adolfsen er leder for Norske kveners Ytre-Oslofjord. Hun var i hjemlige trakter da Seppälä ble hedret. (Kuva: Pål Vegard Eriksen)

Ser et kvensk taktskifte

Pål Vegard Eriksen
| pal@ruijan-kaiku.no

Det ble en oppløftende tur til gamle trakter for Beate H. Adolfsen.

– Utrolig interessant og spennende, sier leder for Norske kveners Ytre-Oslofjord, Beate Adolfsen om markeringen på Skjervøy.

– En historie som har vært mye gjemt og glemt, sier den utflyttede skjervøyværingen.

Folkeopplysning

Hun var selv med å trekke i trådene da Skjervøy kommune i 2022 markerte 500 år med kvensk bosetting.

– Senere har jeg snakket med flere som begynner å se at har kvenske eller samiske aner. Og at det er noe som har vært lagt lokk på.

– Vi snakker om et kystsamfunn som kanskje har hatt både mer og tidligere kontakt med omverdenen enn inne i fjordene?

– Det stemmer. Og jeg snakket med noen yngre litt tidligere i dag, som ikke visste noe om Seppälä. Derfor er det som blir gjort i dag veldig viktig. Det må snakkes om, og det må drives folkeopplysning, sier Adolfsen, som også berømmer ildsjelen Birgit Paulsen.

Mulig taktskifte

Beate mener bestemt at det er endring på gang også på «yttersia» i Nord-Troms.

– Denne helga har jeg snakket med flere som kunne si at jada, vi er jo kvener, vi også. Flere sa de hadde meldt seg inn i Norske kveners forbund.

– Da ble det også snakk om å kanskje se på mulighetene for å danne lokallag på Skjervøy, sier hun.

– Vil du si at det er en nødvendighet?

– Absolutt, det er lokallag i alle nabokommunene. Så det er på tide, sier hun.

Beate H. Adolfsen (til venstre på rad to i bildet) under konserten på Skjervøy kulturhus. Til høyre for henne ser vi kommunedirektør Cissel O. Samuelsen. I forkant fra høyre ser vi forfatter Nina Kristin Nilsen og hundekjører Harald Tunheim, som begge bidro med innhold i programmet. (Kuva: Pål Vegard Eriksen)

Svein Arild Soleng og ildsjelene bak Kvenparken i Nommedalen ble i fjor høst gjort heder på. Her overrekker leder av Kvenpolitisk utvalg i Kåfjord, Eva Torill Skogstad, over en bukett. (Kuva: Pål Vegard Eriksen)

Derfor må kvenforeninga sikre seg eiendommen

Pål Vegard Eriksen | pal@ruijan-kaiku.no

– Vi har styrt lenge med tomta. Nesten ett år.

Det sier Svein Arild Soleng fra Kaivuonon kveeniseura/Kåfjord kvenforening, som også har ledet arbeidsgruppa knytta til Kvenmonumentet og Kvenparken i Numerovankka/Nommedalen.

– Grunneier Rita Brannfjell ga oss muligheten til å kjøpe stykket mellom E6 og sjøen, der Kvenparken ligger, all den tid hun skulle selge øvrig eiendom samlet. Da begynte vi en prosess for å sikre oss den.

Ingen håndvending

Proessen med å skille eiendommen ut var imidlertid ikke gjort i ei håndvending.

– Først startet jeg prosessen overfor kommunen, men fikk snart beskjed om at det var selger som måtte gjøre det, sier Soleng.

Ifølge Soleng opplevde ikke Brannfjell at det ble for tidskrevende.

– Da fikk jeg fullmakt fra henne, som vi sendte inn.

Neste bølge var beskjeden om at avkjøring måtte avklares med

En langtekkelig prosess med å skille ut eiendommen der kvenmonumentet står går mot slutten. Nå mangler kun et «stempel» fra formannskapet.

vegvesenet.

– Det ordnet for så vidt nokså raskt.

På dette tidspunktet trodde Soleng at alt var klart for oppmåling. Men nå var det Strandloven som kom i veien.

– Det følte som et helt byråkrati, og endte med at vi i slutten av desember i fjor søkte dispensasjon fra loven, sier Soleng.

Soleng mener prosessen har tatt tid, og sier at kommunen aldri svarte på det som ble sendt inn. Dette tror han skyldes at de deler på fagfolk med andre.

– Det preger rutineene, tror Soleng.

Ved målstreken

I midten av februar i år, i et møte med kommunen, var alt sammen omsider på plass, opplyser Soleng.

– Nå er det kun formannskapet som må sette sitt stempel på dette, og det regner jeg med skal gå

i orden, sier han.

Kåfjord kvenforening betaler 30 000 kroner for selve eiendommen, som er på i underkant av to mål. Og så kommer oppmåling, skjøte og tinglysning i tillegg.

På spørsmål om hvorfor det er viktig for kvenforeninga å sikre

seg eiendommen, svarer Soleng slik:

– Hele eiendommen er til salgs. Derfor måtte vi få skilt ut «vår» del, og sikre oss det. Det er ikke sikkert en framtidig kjøper ville latt oss beholde Kvenparken.

Han ønsker også å gi honnør til grunneier.

– Det at Rita tok kontakt, og ga oss denne muligheten, synes jeg var realt av henne.

Kvenparken – Kväänin muistotaras: Forskjønning i forgrunnen og lenge bak monumentet med kvernsteinen sentralt. Flerspråklig skilt som sier at kvenene er og blir en vital del av Kåfjord, og i bakgrunnen vakre Lyngenfjorden. (Kuva: Pål Vegard Eriksen)

Tove Raappana Reibo og Malin Vollstad ved Halti kvenkultursenter. (Kuva: Pål Vegard Eriksen)

Feirer med vellykket logoløft

Pål Vegard Eriksen | pal@ruijan-kaiku.no

– Nå har vi en splitter ny logo. Det har vært et kjempefint samarbeid med Christer André Henriksen, som har laget den for oss. Vi er veldig fornøyd, stolt og glad over å presentere den.

Det sier daglig leder på Halti kvenkultursenter IKS, Tove Raappana Reibo. På årets Kvenfolkets dag er det nøyaktig 15 år siden Halti kvenkultursenter ble registrert som et interkommunalt selskap i Brønnøysundregisteret. Det betød også logokonkurranse. Vinneren er basert på to ting:

I år markerer Halti kvenkultursenter sitt 15-årsjubileum. Senterets logo er like gammel, og nå var tiden moden for en oppgradering.

– Det ene er at den ligner på kvenrosa. Dette er også en slags rose. Det andre er at hvert blad i rosa representerer de seks kommunene som er eierne våre. I tillegg er det en stor ring rundt, og det er Troms fylkeskommune.

Framoverlent og moderne

Det er nemlig de seks Nordtroms-kommunene Lyngen, Storfjord, Kåfjord, Skjervøy, Kvænangen og Nordreisa som sammen med fylkeskommunen eier kvenkultursenteret.

Reibos kollega, Malin Vollstad, føyer til at da de snakket med logomakeren, ytret de ønske om et mildere og snillere uttrykk enn den gamle.

– Litt mer «velkommen til oss», var bestillinga, og det føler vi at vi har fått, sier hun. Reibo utdyper:

– Den gamle logoen, med elementer fra portalen ved det gamle inngangspartiet til Halti, ser nesten litt sint ut, med horn ut på sidene. I tillegg til at den er utdatert og ikke lengre egnet til visning og bruk på alle de plattformene som finnes i dag, sier hun.

Duoen forklarer at de ønsket en logo som viser at kvenkultursenteret er en framoverlent, moderne aktør. Som i den gamle står senterets navn på norsk og kvensk. Forskjellen er at den nye logoen har det kvenske navnet, Haltiin kväänisenter, øverst.

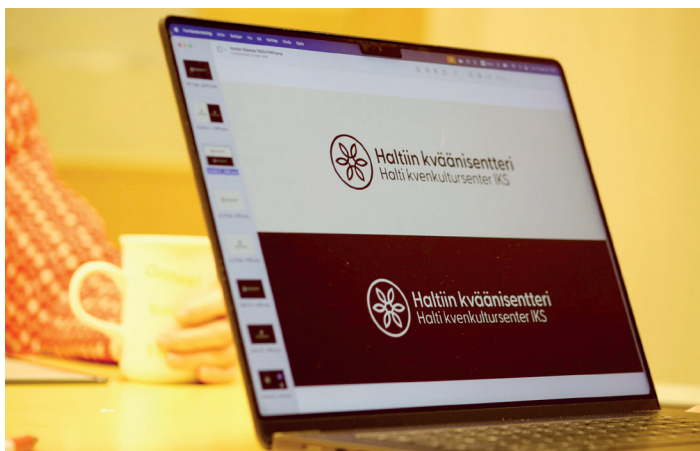
En fin prosess

Logomaker Christer André Henriksen sier at samarbeidet med kvenkultursenteret har vært bra. Noen runder att og fram før man landet resultatet

– Det var veldig gøy. Vi har utfordret hverandre, hatt gode diskusjoner, og det har vært en uformell og lett stemning, sier Henriksen.

Videre sier Henriksen at han synes det var en glede å samarbeide med folk som forstår viktigheten av en gjennomtenkt logo og merkevare.

– Det skal jo fungere like bra på en stor plakat som på små digitale flater, og helst være relevant i mange år framover, forklarer han.

Den nye logoen ble sluppet den 29. januar. (Kuva: Pål Vegard Eriksen)

Thea Josephine Thomassen ville lage blest om Kvenfolkets dag, etter at hun ble valgt til styreleder i Alta kvenforening – Alattion kvääniseura. (Foto: Anastasiya Witte-Strifeldt)

Feirer 20-årsjubileum med kvenfestival

Anastasiya Witte-Strifeldt/Altaposten

I år er det nemlig 20-årsjubileum for Alta kvenforening, og det skal virkelig feires.

– Vi tenkte det var en perfekt måte å gi foreningen ny giv og feire jubileet. Foreningen har tidligere hatt kvenske kultur dager som har bestått av foredrag, gjerne en filmvisning og kvensk gudstjeneste. Jeg sitter på mye erfaring fra musikkbransjen, så jeg foreslo at vi lager festival, sier Thea Josephine Thomassen, styreleder i Alta kvenforening.

I desember startet de planleggingen.

Mye variert

– Det blir et fint kulturarrangement som varer ei uke, fra tirsdag 11. mars til og med søndag 16. mars, som også er Kvenfolkets dag. Så hele festivalen vil avsluttes med en svær kakefeiring.

For å synliggjøre festivalen, blir alle arrangement holdt i Alta sentrum.

I mars skal kvenene feires ei hel uke, før det hele avsluttes med kakekalas.

– Da kan man bare gå fra en programpost til en annen, sier lederen.

Når det er ei hel uke som skal fylles, blir programmet ganske variert.

– Vi skal ha konserter, Alta laksefiskeri interessentskap har 300-års-jubileum og sendte oss en forespørsel om vi kunne gjøre noe i den forbindelse, så de er med på programmet. Puskas har vært fantastiske å ha med å gjøre, vi blir å ha en del arrangementer der. Blant annet en sofa-samtale om Leonhard Seppälä, sier Thomassen.

Quiz og kystfiskarlag

– Det blir også filmvisning. Jan Harald Thomassen har laget filmen «Oldemors reise». Den har blitt tatt kjempegodt i mot, det har vært fulle saler hittil. Så jeg

er ganske glad for at han ville komme hit, det blir et kjempebra arrangement.

Filmen handler om filmskaperens oldemor, som vandret fra

Tornedalen til Nord-Norge i 1867. Det blir også quiz, og Alta kystfiskarlag kommer.

– Det blir snakk om kvensk kultur på kysten, blant annet sel-fangst. Også blir det knutekurs med vaianaknuten, det er en knute som kan redde liv. Så det er ganske masse kult på programmet, oppsummerer hun.

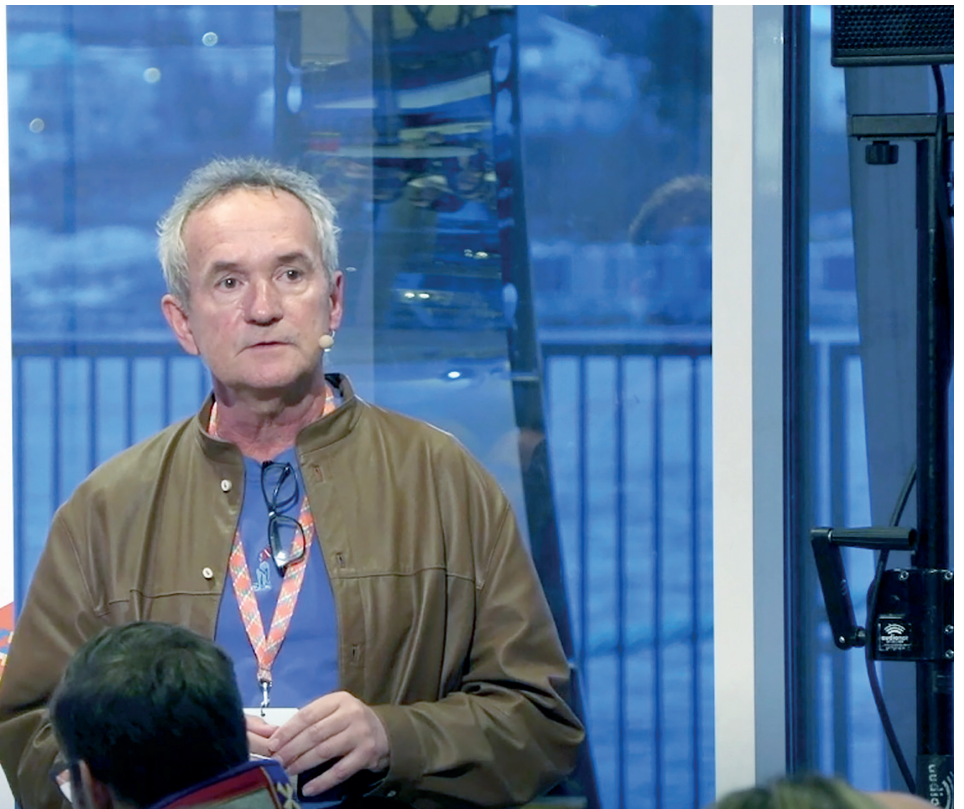
Mora til Thea, Solveig Thomassen, jobber med pynt som skal brukes på festivalen. Alle gjenstandene er «typisk kvensk» og ble brukt i dagliglivet. (Foto: Anastasiya Witte-Strifeldt)

Tor Helge Reinsnes Moen er kulturleder i Alta kommune. (Arkivfoto)

het og
ning

itavuolta ja
adeapmi

ius ja sovinto

Ingen grunn til uro for det kvenske språksenteret

Frank Halvorsen og Arne Hauge | arne@ruijan-kaiku.no

I dag drives Alta kvenske språksenter som en egen avdeling under kulturvirksomheten, som 1 av 18 medlemmer under en stor paraply som også kalles Kultur, idrett og fritid. Sjefen for det hele heter Tor Helge Reinsnes Moen, og han er åpen på at den kvenske organiseringen nå er under lupen.

Men aller først betegner han det som leit at Mervi Erkheikki valgte å slutte. Der, sier han, mistet de en stor kapasitet.

– Samtidig gir det muligheter for å tenke nytt, og vi er nå i gang med prosessen. Spørsmålene er hvordan vi ser for oss utviklingen, og hvem som skal ta denne utviklingen videre, sier kulturlederen.

På den ene siden, sier Reinsnes Moen, har kommunen gått inn som eier for å sikre god oppstart og drift, på den andre siden antar han at mange synes det er rart at et slikt senter ligger som en egen avdeling i kommunen.

– Og dette er altså forhold vi skal se på nå i nær framtid. Jeg tipper at vi ei god stund fortsetter å drifte kvensenteret som

Driften er sikret og snart blir det åpent møte om framtidig organisering.

egen avdeling under kommunen, men at vi nok også kommer til å lete etter muligheter for at senteret kan stå på egne ben. Gjerne i tett samarbeid både med oss i kommunen og andre, sier han.

Språksenterets statsstøtte for innværende år ble på rundt 900 000 kroner, så de har penger både til å engasjere ansatt og sikre aktivitet.

– Kommunen ønsker egentlig ikke å drifte det kvenske språksenteret, dere ønsker å sette det ut til andre hender? Forstår vi deg rett der?

– Nå kan ikke jeg prate på vegne av hele kommunen, fordi det er en politisk avgjørelse at Alta kommune skal drive kvensk språksenter. Men, det er riktig at vi diskuterer administrativt og helt sikker også politisk om vi i framtiden skal prøve å få et slikt senter til å stå på egne ben.

Som vi forstår vil det stadig handle om tilknytning til kommunen, men da ikke som egen avde-

ling. Åpent sagt, sier Reinsnes Moen, så leker de med tanken om å knytte det opp mot biblioteket. Det vil i så fall bety at de 18 kultur-medlemmene blir til 17.

Eller at det knyttes tettere opp mot kulturadministrasjonen. Som snart flytter down-town.

– Mervi har hatt et kontor nok så anonymt borte på Universitetet, men vi har allerede ordnet

kontor plass til kvensenteret der kulturadministrasjonen snart skal ha lokaler. Med vindu ut mot Gågata, sier lederen, som i nær framtid blir å invitere til åpent møte om videre drift og satsing.

Fordi spørsmål må avklares, er stillingsannonsen for Erkheikkis erstatter noen uker unna. Men prosjektene hun dro i gang stopper ikke opp, de har nemlig en avtale om at hun gjør tjenester for Alta inntil ny person er på plass.

Ett eller annet sted, med utsikt over Gågata, vil hun eller han få kontor som skal hoppe etter Erkheikki. (Illustrasjonsfoto: Freddy Ludvik Larsen/Altaposten)

Med lang fartstid i organisasjonsarbeid er nyjobben for NKF midt i blinken, sier kontormedarbeider Liv-Grete Karlstrøm. (Foto: Magnus Bjørnerud)

God trivsel i fin jobb

Frank Halvorsen og Arne Hauge | arne@ruijan-kaiku.no

Det var 1. september i fjor at Liv-Grete Karlstrøm begynte som kontormedarbeider, kontturityötelijä, hos Norske kveners forbund – Ruijan kvääniliitto. Snaut et halvår senere er hun godt inne i de mange kvenske oppgavene.

Har alltid visst

At Karlstrøm nå er inne i bildet betyr også kjærkommen avlastning for generalsekretæren, sånn at hun får frigjort mer tid til politisk arbeid. Svar på høringer og mye annet.

– Vilde Christoffersen Walsø sier at de var fantastisk å få en til inn i organisasjonen, men hvorfor var det viktig for deg å få jobbe med det kvenske?

– Jeg er født på Kvenlandet og har alltid visst at jeg var kven. For meg er det også interessant å få jobbe i skjærings-

Norske kveners forbund har manglet hender i driften. Det bedret seg med fjorhøstens ansettelse av Liv-Grete Karlstrøm.

punktet mellom organisasjon og historie, sier Karlstrøm.

Kontor i Tromsø?

Strekningen Kvenlandet, tar vi med, ligger i Langfjordbotn i Alta kommune i Finnmark. Karlstrøm er en ekte finnmarking og langfjordbotning, selv om hun i dag bor i Ramfjordbotn rundt to mil før Tromsø. Herfra jobber hun hjemmefra, en jobbtilværelse hun er godt vant med fra før.

– Nå håper kvenforbundet å åpne et kontor i Tromsø, ser du fram til det?

Kvenungdommen også

– Jeg håper at man får det til.

Jeg har lang fartstid med hjemmekontor og takler jo det bra, men å være i et miljø vil helt klart styrke både kvensaken og jobben jeg skal gjøre.

– Hva består jobben din i, akkurat nå?

– Nå er det årsskifte, så det betyr medlemsoppsummering og årsmeldinger. Og styremøter og generelt forefallende kontorarbeid, sier Karlstrøm, som også tilrettelegger for Kvääninuoret så de har det greit i driften sin. Hun har nemlig ti prosent stilling for å ta seg av moderforbundets ungdomsorganisasjon.

Kulturminner er en samlesekk som inneholder mye fint. Her en gammel åttring omgjort til sauefjøs. (Illustrasjonsfoto: Alf E. Hansen)

Prisverdig

Arne Hauge | arne@ruijan-kaiku.no

129 millioner kroner delt ut i 2024. Til folk som fikser og tar vare på en verdifull bygning, båt eller annet minne fra alders tid.

– Mange timers egeninnsats og engasjement har ført til nye verdier og bevaring for framtida. Det er prisverdig, sier Simen Bjørgen, direktør i Kulturminnefondet. Hos dem behandles søknadene hele året, det er ingen søknadsfrist.

Bakgrunnen er at Kulturminnefondet i 2024 ga tilsagn på totalt 129 millioner kroner. Til prosjekter landet rundt.

Her handler det om private eiere vil sette i stand sine kulturminner, og til sammen ble det gitt støtte til 802 prosjekter. Totalsummen på 129 millioner kroner framstår som høy, men i gjennomsnitt ble hvert prosjekt støttet med snaut 161 000 kroner.

– Ved å bidra til et mangfold av kulturminner blir satt i stand, sørges det for et grunnlag for framtidige opplevelser, kunnskap, utvikling og verdiskaping, sier direktøren.

Mange kulturminner er eid av private, samtidig som de er med på å utgjøre stedsidentitet og vår felles kulturarv.

Stemningsbilde fra et Pajalamarked for en del år siden. (Illustrasjonsfoto/arkiv: Pål Vegard Eriksen)

Kvensk milepæl på digert marked

Frank Halvorsen og Arne Hauge | arne@ruijan-kaiku.no

– Jeg ser veldig fram til vårt første Kväänimarkkinat. I juli 2025, sier Vilde Christoffersen Walsø, generalsekretær i Norske kveners forbund – Ruijan kvääniliitto.

Det var i juli i fjor at ulike aktører stakk sine hoder sammen og fant ut at man burde gjøre noe eget på det tradisjonsrike Pajala Marknad. En egen kvensk markering, med et besøkspotensial på flere titalls tusen publikummere.

Hvert år

Pajala beskrives som et kvensk

I år blir det kvenske ekstra synlig for feriegjester og andre besøkende til Pajalamarkedet.

og lantalaiset kjerneområde, og markedet har aner fra 1700-tallet. Flere viste seg å være med på lag i framstøtet. I kulissene står initiativtaker Svenske tornedalingers riksforbund, med Norske kveners forbund trygt med i arbeidsgruppa. Tornedalsteateret ble med på lag. Det samme gjorde Visit Pajala, Pajala kommune og Kvääninuoret.

Satsingen, kan det bekreftes, inn-

går som del av den overordnede planen med mer samarbeid mellom våre to moderforeninger og våre to land.

– Vi er i gang å bygge opp et solid program, og målet er at dette skal gjennomføres hvert år. Jeg gleder meg utrolig både til å jobbe det fram og delta på det, sier Walsø.

En dag mer

Glede seg gjør også Liv-Grete Karlstrøm. Hun er kontormedarbeider i NKF og gir oss flere opplysninger både om bakgrunnen og selve det som skal skje, denne første helga i juli.

– Sammen hadde vi fire møter i 2024, og en stor prosjektbeskrivelse ble laget her fra kvensk side hvor vi søkte ut midler. I Norge fikk vi 200 000 fra Kulturdirektoratet. Vi har også søkt Barentssekretariatet om midler, men ikke fått svar ennå, sier Karlstrøm.

I hovedsak går planen ut på å forlenge Pajalamarkedet med en dag. Nemlig den 3. juli hvor det altså blir Kvensk marked, Kväänimarkkina, med seminar om folkedrakter og tilbehør. Smykker og sko og mye mer.

Sterk kobling

– Det blir også språkkafé for barn før vi avslutter med et større kveldsarrangement. Med musikk, dans, teater, det hele med sterk kobling til minoriteten, sier Karlstrøm.

– En spesiell dag, men dere blir vel kanskje med under hele Pajalamarkedet?

– Ja. Vi skal være der hele helga og underveis synliggjøre det kvenske. Blant annet med matvarer og andre produkter med sterk kobling til det kvenske, bekrefter Karlstrøm.

Hvem som presist blir med fra norsk side er ennå i det blå, men de håper å bli rundt 20 stykker som reiser over. At det blir andre norske der, er garantert. Mange som reiser på ferie fra norsk side har nemlig Pajala og markedet inne som en del av reiseruta.

Hengebro i Pajala. Området er mye besøkt av folk fra Norge, til sommeren blir det neppe færre, for å si det sånn. (Arkivfoto: Pål Vegard Eriksen)

Vil hente tilbake det nordlandske kvenske

Frank Halvorsen og Arne Hauge | arne@ruijan-kaiku.no

Fra gammelt av hadde Nordland massevis av kvener, bare at fornorskningen herjet tulling også der. Nå skal skuta vendes fra motbør til medvind.

Soloppgang for Nordland kvenforening:

I januar i år møttes Ivrige og engasjerte folk i alle aldre for å bli kjent og idémyldre rundt oppstart av kvenforening i Nordland, i praksis for nordre Nordland. Foreningen blir under den landsdekkende NKF-paraplyen, sier Katja Hjertaas fra Hadsel kommune i Nordland. Vi spør hvordan ideen dukket opp.

Flere etter hvert

– Det begynte nok tilfeldigvis med meg, som maste på forbundet om hvorfor vi ikke har lokallag i Nordland. Men i dag er jeg ikke alene, sier initiativtakeren.

– I utgangpunktet tror vi at foreningen vår blir for hele fylket. Men, det betyr ikke at vi ikke skal opprettet flere lokallag etter hvert, bare at det i starten er enklere å administrere ved å gjøre det slik. Vi får jobbet bredt samtidig som vi registrerer hvor det er aktivitet, sier Hjertaas. Arbeidsgruppa er på plass, bekreftes det.

På møtet var det for eksempel ganske mange fra Hamarøy. Passer for så vidt greit fordi stedet er et fint knutepunkt, men igjen, engasjement og lokallagsdannelse er noe de håper vil spre seg utover i dette ville vakre og svært langstrakte fylket nord i landet.

Mange kvener

– Vi begynner der engasjementet er størst akkurat nå, det var til-

Det meste starter i det små, og i Nordland startet det i området Hamarøy. Katja Hjertaas satte det hele i gang. Nemlig da hun spurte både seg selv, og forbundet, hvorfor i all verden hjemfylket ikke har NKF-lokalforening. (Foto: Torbjørn Moldestad)

feldigvis på Hamarøy, sier Hjertaas, som håper at den kvenske Hamarøy-motoren kan bli et trekkplaster av kvensk synlighet som kan utvide seg. Til områder som Mo i Rana, Brønnøysund, Vesterålen, å nevne Narvik er også nærliggende.

Fra gammelt av, sier Hjertaas, var det veldig mange kvener i Nordland.

– Nordland har veldig mange etterkommere fra kvener. Men Nordland har vært veldig fornorsket, så det er mye fortløse. Det betyr at vi har mye historie som må opp, for å ta det nordlandske og det kvenske tilbake, sier ildsjelen.

Kvenfolkets dag

Planen, får vi vite, er at historiefortellingen, og interessen, skal vekkes til live gjennom kulturen. Med alt fra håndarbeidskvelder til fysiske åpne møter. Kveldene blir på Hamarøy, de begynner som sagt der, og det første åpne møtet blir i Bodø den 27. februar,

det tar forbundet seg av. Hjertaas ser for seg 16. mars, Kvenfolkets dag som fint frist for når foreningen formelt er ferdigstiftet. Det gjenstår å se, kan det avrundes.

Engasjere seg lite eller mye;

ildsjeler og gode ideer er uansett hjertelig velkommen.

– Det kvenske er en fantastisk kultur og en fantastisk historie. Vi håper å kunne vekke mange til liv gjennom kveldene og møtene våre, sier Hjertaas.

Som vi ser på kartet er kommunen Hamarøy (vist med rød stipling under Stetind-fjellssymbolet) et fint knutepunkt i nordre Nordland. (Kartdata/Norgeskart)

Foto: Susanne Kronholm

– Ansvars- løst

Arne Hauge | arne@ruijan-kaiku.no

Svenske minoritets-organisasjoner mistet halvparten av pengene sine.

I Sverige tar kritiske røster i bruk ordet «katastrofalt» om regjeringens nedskjæring på det nasjonale minoritetsfeltet.

Det er SVT som melder dette, etter at statsbidraget til så vel forvaltningskommuner som organisasjoner gikk dramatisk ned fra januar i år.

Ifølge statskanalen ble organisasjonene skåret ned fra 13,3 til 6,7 millioner. Altså nokså nøyaktig halvering.

Forvaltningskommunene for nasjonale minoritetsspråk må stramme livreima fra 660 000 kroner til 565 000.

– Det er uhørt ansvarsløst. Ingen hadde noensinne snakket om det her. Har det blitt holdt samråd med minoritetene eller ble det bare besluttet plutselig, sier Anne Ågren, minoritetsstrateg for Karlskoga.

Vi tar med at midlene som ble kuttet, skal legges i det såkalte Språksentrum for nasjonale minoritetsspråk. Dette altså samtidig som vi på nyåret kunne melde at framtiden for nevnte Språksentrum er høyst usikker. Så uviss var den, at man til og med sa opp ansatte.

Teatersjef ved Tornedalsteatret, Erling Fredriksson, kan for første gang i teatrets historie skilte med et forestillingssamarbeid med det svenske riksteatret. (Kuva: Pål Vegard Eriksen)

Tar Tornedalen ut til hele Sverige

Pål Vegard Eriksen | pal@ruijan-kaiku.no

Tornedalsteateret lager forestilling sammen med det svenske riksteatret.

Snart kan hele nær sagt hele Sverige få stifte bedre bekjentskap med Tornedalsteateret (ToTe), Tornedalen og den nasjonale minoriteten tornedalinger, kvener og lantalaiset.

Til høsten selges nemlig forestillinga Ummikkos, som er et samarbeid mellom ToTe og det svenske riksteatret, til riksteaterforeninger i hele landet. Det melder ToTe på sine nettsider.

«Dette er stort. Episk», skriver de.

Forestillinga skal etter planen ha premiere i Pajala den 16. oktober 2025, for så å dra ut på en turné på inntil to måneder, i hele Sverige.

Har det virkelig skjedd?

I Tornedalen sier man gjerne ummikko om en person som,

av ulike årsaker, ikke snakker meänkieli.

Forestillinga Ummikkos handler om fire livshistorier, men den samme sorgen, får vi vite. Det handler også om det tapte språket, og ett av spørsmålene som tas opp i den forbindelse, er hvorvidt det for sent å ta språket tilbake.

Og har det som skjedde virkelig skjedd, ettersom det ikke står omtalt i historiebøkene?

Det kan med andre ord være en forestilling som er høyst relevant også sett med kvenske øyne. Stort flere hint får vi ikke. Enda.

Det svenske riksteatret har nemlig sine rutiner, skriver

ToTe, når det gjelder presseinfo på kommende forestillinger. Derfor må vi bare smøre oss med tålmodighet.

Lærerik prosess

Manus til forestillinga er ført i penn av Camilla Blomqvist, mens Filip Alexanderson har regien.

Videre levner Tornedalsteateret liten tvil om at de ser fram mot riksteater-samarbeidet:

«Dette kommer til å bli en interessant og lærerik prosess for alle medvirkende. Fire skuespillere er rekruttert for anledningen, og vi er veldig fornøyde med ensemblet», skriver de.

Snart snekring på ny kirke

Frank Halvorsen og Arne Hauge | arne@ruijan-kaiku.no

Skisse 2 vedtatt for nykirka i Hietaniemi. – Her har de helt klart gjort det beste valget, sier Alf E. Hansen.

Det var den 13. januar i år at en rekke kirkeansvarlige for Torneå kommune møttes og sa ja til ny kirke i Hietaniemi. Eller Hedenäset som stedet gjerne kalles på svensk.

Tengboms arkitektkontor sto bak forslaget som ble valgt, skisse 2 av totalt tre alternativer. Kirkemøtet sier i et innlegg at nykirka vil minne om 1740-års kirka som brant ned natt til 26 september i 2023.

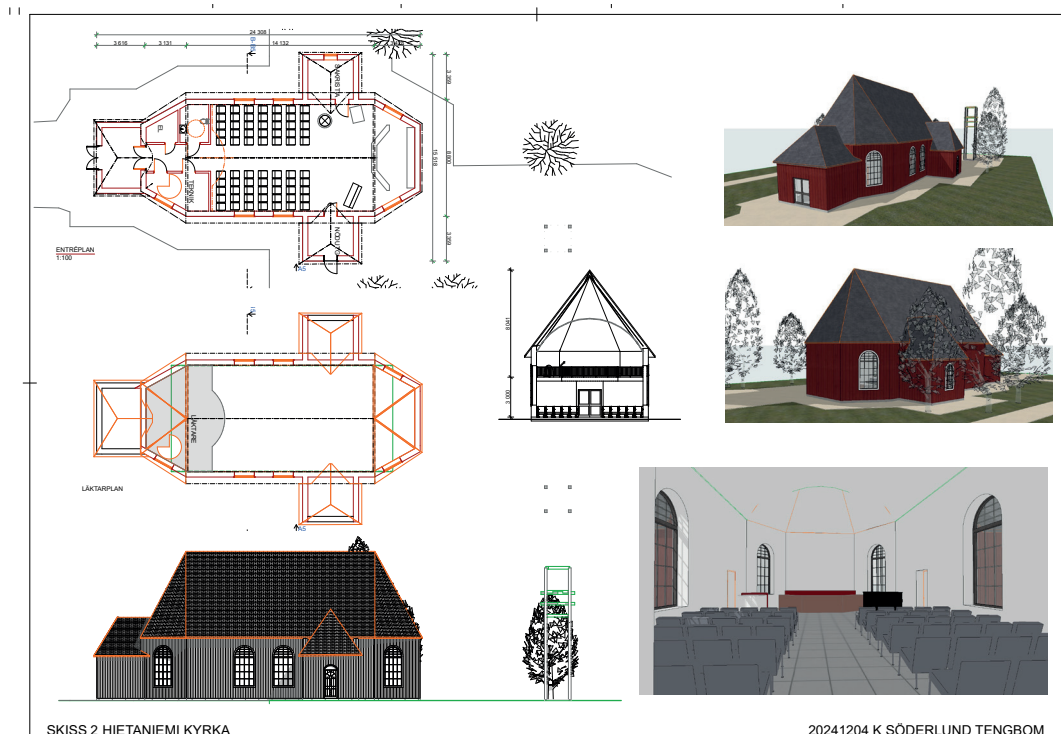
– Gledelig at en beslutning ble fattet. Og gledelig at både tilhørere og kirkevalgte var så enige om hvilket forslag vi skal arbeide videre med, sier Øvertorneå-prost Helén Lundberg til nettstedet Svenska kyrkan.

Fint valg

Her hjemme har kulturminnekjenner Alf E. Hansen engasjert seg i denne kirka. Og tatt en kikk på de tre utkastene. Før vi røpet for Hansen hva kirkerådet nylig bestemte seg for, ba vi om om et førsteinntrykk:

– Min klare favoritt er alternativ to. Den er mindre, men likner i grunnriss og gir assosiasjoner til den gamle kirka. Et estetiske fint alternativ som glir nesten like godt inn i landskapet som den gamle kirka, sier Hansen, som omtaler det aller, aller beste alternativet – å bygge en kopi, en replika – som uråd i praksis. For mye er borte av den gamle, blant annet.

– Men jeg tror at dette alternativet vil kunne oppfylle mange av de følelsesmessige bindingene som folk måtte ha til stedet og til kirka, sier Hansen.

SKISS 2 HIETANIFMI KYRKA 20241204 K SÖDFRI LIND TENGROM
Vinnerutkastet for nye Hietaniemi kirke. (Illustrasjon: Arkitektkontoret Tengbom)

– Da kan vi røpe at de gikk for akkurat det du sier, alternativ to. Kommenter til det?

Tårn på sikt?

– Det forbauser meg ikke, sier Hansen, som omtaler grunnrisset for alternativ nummer en som ei firkantet kasse som like godt kunne vært en låvebygning. Grunnrisset for skisse nummer tre, sier han, minner om en modifisert utgave av polarskuta Fram. En interessant båtform, men, skisse to er soleklar favoritt.

Gamle-kirka hadde ikke eget klokketårn, men et frittliggende tårn. Det var for øvrig der brannen startet, før den hoppet over til hovedkirka og tok kål på den også. Hansen er glad for at også nykirka mangler tårn, men spør seg om det blir tårn ved siden av. Det framgår ikke av materialet, men kan sikkert bli aktuelt på sikt i det minste.

– Kirka får plass til 70 personer, færre enn i den gamle, men er ikke det også greit?

Arkeologisk først

– Ja, jeg tror det er klokt og nøktern tenkt. Man tar høyde for at

tilstrømmingen til kirka er mindre i dag enn før, sier Hansen.

Vi tar med at arbeidet etter

planen skal starte i mai, etter at arkeologer har gjort en siste innsats på branntomta.

Alf E. Hansen. (Foto: Privat)

Bokomtale: Ingeborg Arvola

Hovedpersonen var faktisk oldemor til Alf Salangis mor. Her deler Alf sine tanker rundt boka med Ruijan Kaikus lesere.

Alf Salangi

«Vestersand» er en fortsettelse av boken «kniven i ilden» som forfatteren utgav i 2022. Romanen følger hovedpersonen Brita Caisa Seipjärvi som kom fra Sodankylä i Finland til Neiden i slutten på 1850-tallet.

I siste halvdel på 1800-tallet var det stor finsk innvandring til Finnmark fra Nord Finland og Nord Sverige. Det var nedgangstider med avlingssvikt i jordbruket som resulterte i nød, sult og sykdommer der dødeligheten blant befolkningen var høy. Mange av de finske innvandrerne flyttet til Øst-Finnmark. Boka omhandler hovedsakelig stedene Neiden, Bugøynes og Vadsø. Til disse stedene kom det spesielt mange fra Sodankylä-området i Finland.

Neidenfolket drev med jordbruk, skogsdrift, reindrift og elvefiske. Bugøynes var et fiskerisamfunn.

Det meste av handlingen i boka er lagt til Bugøynes. Her

bodde sønnene til Brita Caisa, Aleksander og Henrik, brødrene Pehr Pudas og Simon Marjavaara. I tillegg bodde det mange andre kjente fra Sodankylä-området i Bugøynes.

Året er 1862. Brita Caisa slipper ut fra fengselet etter forargerlig samliv med Mikko. Høygravid trækker hun i snødrevet, hun vet ikke hvor hun skal ta veien. Hun drømmer om et hjem, en tømmerpirtti. Mikko soner fremdeles, og han vet ennå ikke om barnet Brita Caisa bærer i magen.

En av disse var Elise, som ble kalt tante Elise (Elsi) av Sodankylä-beboerne. Hun var gift med Karl Adam Salmi. De fikk en sønn som het Rasmus. De bodde i Salmihuset på Nesset i Bugøynes. Brita Caisa omgås mye med Eiise (Elsi) og Salmi-familien. Her fikk hun hjelp og gode råd i hverdagen sin på Bugøynes. Brita og Mikkel (Mikko) hadde ikke fast boplass i Bugøynes etter at de kom ut fra fengslet i Vadsø. I Bugøynes livnærte de seg med fiske på våren, sommeren og høsten. På våren var det vårtorskefiske med fulle tørrfiskhjeller. Det var

arbeid om bord i båten og på land for både mannfolk og kvinnfolk. Handelshuset «Lassigården» på Nesset kjøpte og solgte fisk og husholdningsvarer. Pomorhandelen hadde stor aktivitet på Bugøynes, i havna lå det fullt av russiske seilskip. Handelen gikk livlig for seg med russiske melvarer, trevirke, tau med mer i bytte med fisk fra lokal fiskere. Det ble drevet hvalfangst i Varrangerfjorden med Svend Foyn til stede i Bugøynes.

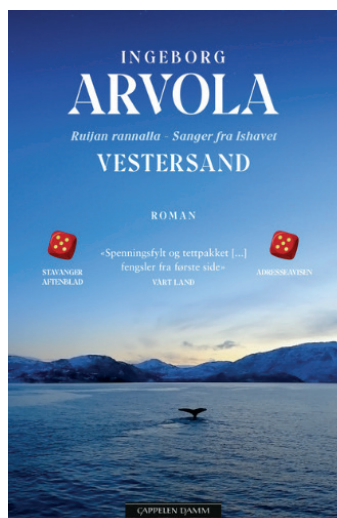
Brita Caisa og Mikko hadde planer om å bygge eget hus i Bugøynes, det skulle stå i Vestersand rett ovenfor sandstranden på nordvestsiden av bygda. De reiste til Neiden for å få tak i tømmer som byggemateriale. På den tiden var man avhengig av båt for å komme til og fra Bugøynes. Det var å seile eller ro båten. Det var muligheter for å gå over fjellet fra Bugøyfjord til Bugøynes, men det var en slitsom tur.

Med god hjelp av brødrene til Brita Caisa og andre fikk de sagt tømmeret og fraktet det til Bugøynes. De fikk god hjelp av Henrik (Heikki) til å passe på søste-

ren Marja. Heikki og Alekski var glad i søsteren sin. Med god hjelp av familie og venner flyttet Brita Caisa og Askan Mikko i et nytt staselig tømmerhus nær sandstranden i Vestersand. Her hadde de en fin hvit strand rett nedfor huset og fin utsikt mot nordvest og kveldsol.

Det er ingen tvil om at forfatteren har satt seg godt inn i historien om den finske innvandringen spesielt til Neiden og Bugøynes. Selv kjenner jeg meg igjen fra forfatterens skildringer fra Bugøynes, Pykeijä (Pikku Suomi), der jeg vokste opp. Brita Caisa var oldemor til min mor, pikenavn Astrid Seipjärvi. Det er spennende lesing om hovedpersonen Brita Caisa og familien hennes.

Hun skildrer om folket på Bugøynes, kulturen, levemåten, slektskapet, ekteskap, fødsel, død og om dem som forliste og

Vestersand tar oss med til Neiden og Pykeijä og er andre bok i serien «Ruijan rannalla – Sanger fra Ishavet.» Kniven i ilden, første bok i serien, ble tildelt Brageprisen i 2022. (Omslagsfoto: Capellen Damm/Ingeborg Arvola)

Salmihuset på Nesset i Bugøynes. Dette er huset Rasmus Salmi kjøpte av Thomas Gunnari. Det var i 1874 eller 1875. Gunnari flyttet da til Bugøyfjord. (Foto: Ukjent/Grenselandmuseet)

s «Vestersand»

Unger bader på Vestersand. Bildet er tatt den 27 juli 1970. (Foto: Venke Olsen/Grenslandmuseet)

omkom i havet. Slektskap og naboskap var en viktig del av befolkningsgrunnlaget i Bugøynes, Pykeijä. Hun skriver om hverdagsskildringer med fiske, foredling av fisk, jordbruk med husdyrhold, om båter og om hvalfangst fra siste del av 1850-årene – som er verdt å lese. Selv vil jeg kalle boka en historisk roman. Historisk innsikt om bygdene Neiden og Bugøynes beriker oss, og er ofte en av de viktigste faktorer i dannelsen av vår identitet.

I 1865 bodde det 132 personer på Bugøynes, 119 finlendere og av disse var 105 født i Finland. I 1875 var folketallet økt til 241 og av dem var 221 finlendere. Størstedelen av befolkningen var under 29 år. Det var overskudd av menn, da var det naturlig nok mange ugifte i bygda.

De fleste fra Neiden og Bugøynes har slekt fra Finland. Ennå er det finske språket og kulturen levende her.

Forfatteren skriver om det gode samholdet i bygdene på den tiden. Er det kanskje noe vi kan lære av?

Et fotografi fra rundt år 1900, det viser Skoltefossen i Neiden. (Foto: Ellisiv Wessel/Grenslandsmuseets samling)

Boka er godt skrevet. En virkelighetsnær og god bok som jeg anbefaler folk å lese.

For meg personlig har boka gitt meg flere holdepunkter i søken etter min identitet.

De fylkeskommunale litteraturstipendene er forbeholdt forfattere som bor i Nord-Norge. Altså omtrent herfra og nordover.

(Kuva: Kjærstin Berntzen)

Skrive kvensk roman?

Pål Vegard Eriksen | pal@ruijan-kaiku.no

De nordnorske fylkeskommunene deler ut to årlige arbeidsstipend. Hver på 100 000 kroner, fordelt på to skjønnlitterære forfattere.

Som et ledd i gjennomføringen av en litteraturstrategi for Nord-Norge, gjeldende fra 2022 til 2025 og vedtatt av fylkestingene i Nordland, Troms og Finnmark, deler fylkeskommunene to årlige arbeidsstipend.

Det melder Finnmark fylkesbibliotek.

Litteraturstrategien er en del av Den nordnorske kulturavtalen, og legger vekt på økt produksjon av kvalitetslitteratur i Nord-Norge. Samtidslitteraturen er, ifølge fylkesbiblioteket, av vesentlig betydning for hvordan landsdelen viser seg fram og ser seg sjøl.

God skjønnlitteratur skaper stolthet, tilknytning og oppmerksomhet til landsdelen, melder de.

Vi tar med at søkende forfattere må ha sin bostedsadresse i Nord-Norge, altså Nordland, Troms eller Finnmark.

Det stilles en del formelle krav for å bli aktuell kandidat i en søknadsrunde, så sjekk opp dette først, er rådet. Fristen for å søke er den 15. mars.

Oldemors reise tar for seg en viktig del av Nordkalott-historien. Filmen er laget av Jan Harald Tomassen. (Foto: Privat)

Stor suksess for beskjeden kar fra bygda

Frank Halvorsen og Arne Hauge | arne@ruijan-kaiku.no

Oldemors reise: Filmen veves rundt historien til Jan Harald Tomassen sin oldemor, Maria Greta.

– Hun kom fra Øvertorneå i 1860-årene. Eksakt hvilken gård er vanskelig å dokumentere, fordi hun tilhørte en familie som var dagsstugsittare, som betyr at de ikke hadde sin egen gård. Det sies at det kan ha vært i et område som het Ruskola, men det vi i hvert fall vet er at familien hennes før den tid opprinnelig kom

Å lage bra film er ingen dans på roser. Nå får han lønn for strevet, filmskaper Jan Harald Tomassen.

fra Kemijärvi i Finland, sier Tomassen.

Oldemora var 16 år gammel da hun kom over norskegrensen, enten ved at hun gikk på egne ben eller hadde transport med svensk-samene som skulle til kysten på sommerbeite. Hun havnet i Sørreisa i Troms.

Nysgjerrighet

– En av hennes døtre ble min bestemor, og var for øvrig den eneste av oldemors nærmeste etterkommere som ble værende i Sørreisa. På gården Bakkejorda, sier tippoldebarnet.

– Filmen, hva var bakgrunnen for å lage den?

– Det begynte med nysgjerrighet på hvem hun var, hvorfor hun kom hit og hvordan livet hennes ble – og noen dokumenter som familien hadde samlet. Der var det blant annet ei lang rekke med navn, og etterpå begynte jeg å

lete mer i historien.

Tomassen oppsøkte folk som visste mer om livet den gang da, før han skjønte at her lå det materiale også for film-formatet. Oldemora og hennes reise, sier han, er nærmest et virkemiddel for å fortelle ei større historie:

Feil og følgefeil

– Den større historien handler om den store vandringen fra Tornedals-området til kysten av Nord-Norge, over en lang tidsperiode. Det hadde til dels stor betydning for lokalsamfunnene, og var en periode hvor Nord-Norge nok var i vekst, i motsetning til det mange småplasser opplever nå.

Til spørsmål om det var en vrien jobb å grave fram svar, svarer Tomassen ja. Ett eksempel var feil med påfølgende følgefeil i en nettbasert slektsøke-tjeneste, hvor han plutselig havnet helt ut av kurs.

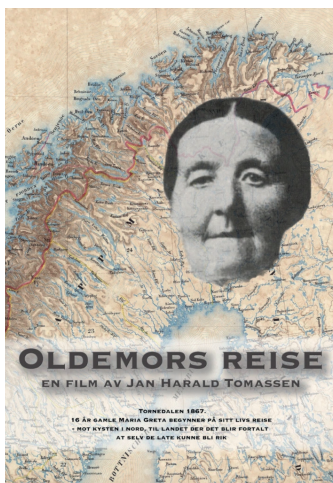
– Jeg begynte å spole tilbake, og det så ut som om familien kom fra Oulu. Men da jeg dobbeltsjekket med kilder med tilgang til kirkebøker og andre dokumenter nord i Sverige og Finland, ble dette avkreftet. Jeg ble heldigvis ledet inn på riktig kurs, sier han, og berømmer blant andre de flinke entusiastene i Matarengi slektsforskerforening.

Veldig stas

Flere enn 200 møtte opp da filmen hadde premiere i Målselv. Hammerfest og Tromsø sto raskt for tur.

– Det er veldig stas og jeg har fått fine tilbakemeldinger. Jeg er jo en beskjeden kar fra bygda, men hadde likevel et håp om at noen skulle synes at det var ei bra historie, sier filmskaperen, som de siste dagene har blitt nedpeprett av forespørsler om å få lov til å vise filmen.

– Ambisjonen var å løfte filmen ut av detaljhistoria til mi oldemor, og se det i et større perspektiv. Det føles som om jeg har lyktes, sier Tomassen.

Filmplakaten. (Foto/illustrasjon: Jan Harald Tomassen)

Snart kvakkes det på meänkieli

Arne Hauge | arne@ruijan-kaiku.no

Til sommeren og til jul skal Andebys hovedperson fyre seg opp på minoritetsspråket meänkieli, tvillingsøsterspråket til kvensk. Her ser vi noen Aku Anka-utgivelser på finsk, dem fins det sikkert minst like mange av som det fins Donald Duck på norsk. (Foto: Arne Hauge)

For aller første gang i Andeby: Kalle Anka heter Donald Duck på norsk, og nå skal den snart hundre år gamle sønnen til Lillegull McDuck og Didrik Duck kvekke på et språk han neppe før har kvekket på. Vi slipper til hun som kjenner saken best, nemlig Linnea Huhta.

– Nå i 2025 skal Kalle Anka kvakke på meänkieli. For aller første gang, bekrefter Huhta overfor Ruijan Kaiku.

Fremme språk og lesing

Hun lar oss forstå at det er snakk om to Donald-utgaver. Nemlig to dobbeltnumre hvor det første kommer til sommeren og det andre til jul. Sammen med Maria Vanhapiha-Bergström, også hun forfatter fra Tornedalen, skal Huhta oversette utgivelsene til hertespråket. Prosjektet ledes av mediebedriften Story House Egmont AB, i samarbeid med kultur- og filmproduksjonsbedriften Words by Huhta AB, som jo eies og drives av Linnea.

– Vi mener at dette kan være styrkende for meänkieli, men også fremme lesingen, sier forfatteren, filmprodusenten og juristen.

Møtes hele året

Begge dobbeltnumrene får helt nye Kalle Anka-fortellinger, som gis ut samtidig med de ordinære svenske versjonene. Linnea sier at det blir mulig å kjøpe meänkieli-numrene i utvalgte butikker i Sverige, og trolig mulig å bestille seg et eksemplar. Det vet de mer om

For første gang:

– Det begynte med at jeg sendte en epost til Kalle Anka. Det skjedde helt på intuisjon, sier kvinnen som fikk det til.

utpå våren når det nærmer seg sommernummeret, sier hun. Vi spør hvordan hun og Maria jobber.

– Vi jobber sammen, og kommer til å skrive inn de oversatte ordene direkte i maler i programmet inDesign. Vi skal ha møter hver uke gjennom hele året, og ser også for oss å møte skoleelever for å gjøre dem delaktige. I alle fall i noen grad få det til, sier tornedalingeren, som har utgangspunkt i Øvertorneå i Norrbotten.

– Hvordan kom dette i stand?

– Det minnes jeg godt. Det var den 9. april 2024, og jeg fikk det for meg å sende en epost til Kalle Anka. Det var helt på intuisjon. Jeg spurte om de ville lage verdens første Kalle Anka på meänkieli, sammen med meg og en kollega.

Gjerne til Norge

– De sa et stort ja, på direkten. Heldigvis sa

Maria også ja, etterpå. Noen dager senere hadde vi møte i lag, og ballen tok til å rulle, sier Huhta.

Sammen med Egmont skrev de søknad om midler, noe de fikk. Fordi prosjektet også inkluderer en god del manusbearbeiding samt tiltak som eksempelvis skolebesøk, har de også fulgt opp med flere søknader.

– Vi reiser gjerne til Norge og Finland også, sier meänkieli-ildsjelen.

De skal oversette Kalle Anka til meänkieli. Linnea Huhta (til høyre) hadde ideen, med seg fikk hun Maria Vanhapiha-Bergström. (Foto: Privat)

DET ER GODE GRUNNER TIL Å HOLDE KAFFEN VARM

Unni Elisabeth Huru.
(Foto: Kristoffer Sandven)

I gode fortellinger har hovedpersonen alltid en motstander. «Så langt i fortellingen er motstanderen den norske staten», skriver vår kronikør.

Unni Elisabeth Huru

Språkene vender tilbake

Man må se seg tilbake for å vite hvilken vei en skal gå, heter det seg.

Slike munnhell lever videre av en grunn, og hva som kommer til syne når man snur seg er avhengig av hva man leter etter.

Velger vi 1950-årene som utgangspunkt og lar Nordkalotten være arena, kan vi merke oss en viktig hendelse i 1957. Da fikk barn igjen lov til å snakke meänkieli i friminuttene i Sverige. På sekstitallet samlet Vadsø-kvenerne seg rundt bålet. Målet var å ivareta Tuomainengården som var testamentert til Vadsø kommune.

Et museumslag som ble stiftet i begynnelsen av 1970-tallet, dannet grunnlaget for Vadsø museum – Ruija kvenmuseum. Norge fikk en institusjon med et nasjonalt ansvar for å formidle og produsere kvensk og norskfinsk kulturarv.

Kvenmonumentet ble avduket i samme by i 1977. Statsoverhodene fra Norge, Sverige og Finland var til stede, og anerkjente med det kvener og norskfinners viktige plass i historien. Året etter kunne barn i kvenbygda Børselv få undervisning i finsk. Fra starten av 1980-tallet ble undervisningen på kvensk.

Ha fyr på bålet og hold kaffen varm. (Foto: Unni Elisabeth Huru)

Kvenene blir synlige

Interesseorganisasjoner ble etablert. Folkegruppen fikk status som nasjonal minoritet på begge sider av riksgrensen, og språkene ble anerkjent som egne språk. Kvensk Institutt, det nasjonale senteret for kvensk språk og kultur, kom på plass i 2005. Nok et banebrytende mål var nådd.

I de påfølgende årene så flere språksentre dagens lys. Samlende symboler som flagg, folke-drakt og en egen dag for å feire det kvenske folket fulgte på. I dag kan man også glede seg over fyrtårn som Halti kvenkultursenter, Kventeateret og den kvenske nyttårstalen.

Ildsjelen

Alt takket være frivillige som samlet sett er den kvenske samtidshistoriens hovedperson: Ildsjelen. I enhver fortelling har hovedpersonen en motstander, og så langt i fortellingen er motstanderen den norske staten.

Rundt 2017 presset kvenene på for å bli tatt med i et granskingsarbeid for sannhet og forsoning. I 2018 var det ingen vei tilbake, man var kommet til fortellingens point of no return. Fornorskningspolitikken overfor kvenene skulle under lupen.

Ildsjelen fikk et kraftig løft og tiltrakk seg stadig flere. I 2019 snakket man om kvensk oppvåkning, og så kom den kvenske våren.

Vendepunkt

I 2023 slo Sannhets- og forsoningskommisjonen i Norge og Sannings- och försoningskommisjonen för tornedalingar, kväner och lantalaiset i Sverige fast at folkegruppen var utsatt for urett.

Myndighetene kunne ikke lengre forholde seg passive, og med dette nådde fortellingen et historisk høydepunkt: Kvenene i Norge ble sammen med skogfinner

og samer invitert til å snakke i Stortinget.

Den kvenske våren danset videre i medvind og nye sanger ble sunget.

Ildsjelen jobbet videre i kulissene, og i november 2024 kom den lenge etterlengtede unnskyldningen. 67 år etter at denne fortellingen startet ble det en heidundrende fest.

Hold fyr på bålet

Et nytt kapittel er skrevet, men boka er ikke ferdig. Med tiden kan man håpe at alle spiller på samme lag, men det er god grunn til å holde fyr på bålet. Det er fortsatt mange som fortjener å bli hørt.

Kvener, kväner, lantalaiset og tornedalingar bør selv holde pennen når deres felles historie skal skrives. Den strekker seg dypere enn det Stortingets og Riksdagens politikere foreløpig har innrømmet.

MASTERNES HANSSEN-EFFEKTEN

«Å bruke betegnelsen samisk statssekretær kan tyde på manglende kunnskap eller en tanke om at ett folk er viktigere enn andre», skriver NKF-leder Kristin Mellem i denne kronikken.

Statsminister Støres valg av nye statsråder har på få dager skapt oppmerksomhet. Sett fra en annen kant av kongeriket er det likevel ikke Stoltenberg-effekten som gjør mest inntrykk. Masternes Hanssen-effekten har slått ned midt i det flerkulturelle Nord-Norge, med tydelig virkning allerede fra dag én. Endelig begynner kart og terreng å stemme overens.

I Norge har samer, kvener og nordmenn levd side om side i århundrer. De tre stammers kultur møte er en styrke som er blitt underkommunisert i mange tiår. Å få en statssekretær som så tydelig løfter både det kvenske og det samiske bidrar til at landets selvbilder faller mer på plass. Vi legger merke til at også statsministeren går ut og anerkjenner Masternes Hanssen sin sammensatte styrke: Med hennes bakgrunn og erfaring vil hun gjøre en god jobb for å ivareta både samisk og kvensk språk. Det er jeg er helt sikker på.

Støres tydelighet få dager etter utnevnelsen har bakgrunn i at

delar av det samiske miljøet ikke oppfatter Masternes Hanssen som samisk nok. Det uttrykkes overraskelse over utnevnelsen. Lengst går den samiske lokalpolitikeren Sissel Gaup som mener det er uakseptabelt at samenes statssekretær ikke snakker samisk. Dette viser at identitetshierarkiet fortsatt lever.

Enkeltmennesker og minoritetspolitiske miljø kan bli stående fast i krigsmodus når man kjemper for noe så viktig som retten til å snakke eget språk. Det er likevel viktig å se seg rundt sånn at man ikke trækker på andre – verken sine egne, eller på mennesker fra andre grupper.

Vår nye statssekretær er både kvensk og samisk, og hun løfter konsekvent begge folkeslag. Til dagsnytt 18 sier hun at vi må begynne å snakke sant om fornukskningspolitikken som rammet våre samfunn.

Vi mener at tida er kommet for å bevege seg mot et samfunn der man ikke først og fremst vektlegger skillelinjer mellom nabofolk. Å bruke betegnelsen samisk statssekretær kan tyde på manglende kunnskap eller en tanke om at ett folk er viktigere enn andre. Allerede fra 1997 har denne statssekretærposten inkludert å ha ansvar for seks folkegrupper, alle med lang tilhørighet i landet:

Kristin Mellem er leder, johtaja for Norske kveners forbund – Ruijan kvääniliitto. (Foto: Magnus Bjørnerud/NKF-RK)

skogfinner, romanifolk/tatere, kvener, romer, samer og jøder. I de 28 årene som har gått har fem av minoritetsgruppene etterlyst større interesse for likeverd hos departementet.

Norske kveners forbund støtter det samiske arbeidet og mener raushet og gjensidig anerkjennelse er veien å gå. Vi er overbevist om at likeverd styrker og stabiliserer samfunnet.

KULTURRÅDET LYSER UT 4,5 MILLIONER KRONER

Skal bidra til å bygge opp, dokumentere og styrke både nye og etablerte kulturaktører hos urfolk og nasjonale minoriteter.

Pål Vegard Eriksen
pal@ruijan-kaiku.no

– Urfolk og nasjonale minoriteter i Norge har gjennom historien opplevd – og opplever fortsatt – systematisk utenforskap og manglende anerkjennelse i det nasjonale kulturlivet.

Det sier rådsleder Sigmund Løvåsen i Kulturrådet.

– Framover ønsker vi å bidra sterkere til å styrke urfolk og nasjonale minoriteters muligheter til å dokumentere, utøve og utvikle sin kultur og kunst, sier han.

Bakgrunnen er at Kulturrådet i disse dager har lyst ut 4,5 millioner kroner som skal bidra til å bygge opp, dokumentere og

styrke både nye og etablerte kulturaktører hos urfolk og nasjonale minoriteter.

Satsingen skal gi mulighet til å bevare folkegruppens historier og kulturarv, men også til å utvikle ny organisering, kompetanse, nettverk, bygg og møteplasser for framtida.

Midlene fordeler seg mellom tre ulike ordninger. Til den første, «Utviklingstiltak for kulturaktører», er det satt av 2 millioner kroner. Denne har søknadsfrist 4. mars klokken 13.

Til den andre, «ARENA – tilskuddsordning for bygg og infrastruktur», er det satt av 1 million. Denne har søknadsfrist 3. juni klokken 13.

De siste 1,5 millionene er satt av til «Prosjektstøtte kulturvern», med søknadsfristene 4. mars, 3. juni og 2. september å forholde seg til.

Sigmund Løvåsen oon raatijohtaja Kulttuuriraati Norjassa. (Kuva: Maureen Bjerkan Olsen)

Vi streiker, del 2

**Da trakk vi pusten og ga klar beskjed fra spissa.
Et samstemt, saklig argument: «Næhæi!»**

Tekst: Maureen Bjerkan Olsen og Arne Hauge

Kvensk oversettelse: Eira Söderholm

Illustrasjon: Wilfred Hildonen

Ja det, pluss den gangen da vi liksom Greenpeace aksjonerte på havet.

Det var en sjelden fin sommerdag og tre av oss ungene lå i ei spissa og fisket ved Kvitskiten, nært Kjelen i Kjelvik. Vi lå på ei mea, en fiskeplass som over tid leverer så bra at den får sine egne siktepunkter på land så folk kan krysspeile seg tilbake til samme sted. Til og med fonner av evig snø oppi fjellene ble brukt som mea før i tiden, før ekkolodd og kunstig posisjonspeiling kom for å fordumme folket.

Vi hadde fått to sei og en torsk da ei fiskeskøyte brått dukket opp. Plutselig plogende inn fra det blå. Rene elefanten i forhold til den musa av ei spisse vi lå med. Skøyta ga seg straks til å ønes med oss, tydeligvis for å sette eget bruk. Skulle sikkert rense mea for fisk med nota si, eller sette garn, det var i alle fall truende folk om bord.

Den vesle spissa vår ble først innhentet av de svære bølgene skapt av skroget på storbåten. Spissa vår rullet og gynget og vi måtte klippe oss fast i ripa. Så ble vi innhentet av en ny bølge, av ord denne gangen, sendt mot oss fra ripa høyt der oppe. Storbåten til de voksne morskingene kom faretruende nær.

«Dåkker har ikke låv å være hær», hørte vi dem rope ned til oss. «Det e fesk hær å dein e vâres!» ropte de.

«Vi ser det på ekkoloddet!» brølte en annen av dem mens noen andre tok spakene og ruset skøyte-motoren.

Da tok vi til motmæla fra spissa. Vi glodde bratt oppover, jeg var den første som sa klart fra.

«Vi va hær først og ingen eie mea,» ropte jeg.

«Det e klart det e fesk hær», ropte den andre av oss. «Ellers ville vi vært andre plassa å feska.»

«Fæsken bor jo der korr det e mea, dæførr e vi hær og hær ska vi være», ropte den tredje av oss. Vi hadde snøre med svenskpilk og gummimakk uti både på babord og styrbord side, vi hadde stamp på dørken og hver vår bløggekniv. En kniv med rødt plastskaft og to med blått plastskaft. Vi pilket som før og nektet å ro vår vei.

Storbåten ruset motoren enda mer, nå tok den til å sirkle rundt oss. Lagde digre bølger, og bakom hekken en svær grønnåling som virvlet og prøvde å trekke oss ned i dypet. Vi måtte klamre oss fast i båtripa på spissa, men etterpå, da storbåten slakket av på gassen for å se om vi nå ga oss og forlot mea, ga vi samme beskjed. Det var storbåten som måtte pelle seg, ikke vi, ropte vi. Men å påpeke at liten båt også har fiskerettigheter, var vann på gåsa oppe på dekket på storbåten. Kanskje hadde de forlest seg på latin, for i ettertid har jeg lært at «mea», det som her nordpå betyr en god fiskeplass, betyr «min» på latin.

«No må dåkker tell hællvette se tell å komme dåkker vækk så våksne folk får feske i fred», brølte det fra høyden, vi så folk som bokstavelig talt så ned på oss. «Æ ringe kystvakta, førr fan. Dåkker ska bort. No! Høre dåkker?»

Met streikkaama, osa 2

Silloin met vedimä henkkee ja meidän sanoma pikku venheestä oli selvä. Yksimielinen, assiinen sanoma: «Emmäpäs!»

Teksti: Maureen Bjerkan Olsen ja Arne Hauge

Kainuksi kääntäny: Eira Söderholm

Piirustus: Wilfred Hildonen

Sen kerran, ja lisäksi sen kerran ko met niin ko Greenpeace aksuneerasimma merelä.

Se oli harvinaisen fini kesäpäivä, ja kolme meitä kläppii maathiin pikku venheessä liki Kjelenii Kelviikissä ja fiskathiin. Met makasimma muutamassa apajapaikassa, fiskupaikassa missä aikkaa myöden oon saatu niin paljon kallaa ette sillä oon oma maamerkki, niin ette siihen samhaan paikkhaan oon tasan hyvä sihđata. Vanhaaseen aikaan net pidethiin maamerkinä tunturin ikilumen fläkkyyiki ennen ko kaikuluottaaminen ja nykyaikhainen paikkapeilaus tyhmistethiin ihmiset.

Olima saanheet kaksi saittaa ja yhden turskan ko siihen äkkii ilmeni fiskusöyttä. Pluukas yhtäkkii siihen tyyhästä. Varsinainen elefantti suhteessa siihen pikku hiirheen venheeksi missä met olima pyytämässä. Söyttä alkoi heti kiussaahmaan meitä, selvästiki se halus panna siihen oman pruuikin. Sikkaristi aikoi tyhenttää apajapaikan kalasta omala nuotala eli laskeet siihen verkot, söytän fiskarijoukko kuitenkin vaikutti uhkaavalta.

Isonvenheen ruho laittoi hirmu issoi siikattheita meidän pikkuvenettä vasthaan. Meidän venet pyöri ja keijui, ja met häydyimä takerttuut lujasti riipphoon kiini. Sitte meihin iski toinen aalto, sanalinen tällä kertaa, se lensi ylhäältä riipon yli. Iso venet vis-toin ja vihaisten raavhaitten kanssa tuli vaaralisen liki.

«Teilä ei ole lupa olla täälä», met kuulima niitten huuttaavan meile. «Täälä oon kallaa ja se kuuluu meile!» net huudethiin.

«Mie näen net kaikuluotaajasta!» karjui yksi samala ko toinen veti tangosta ja kihđutti söytän motorii.

Silloin met siinä pikku venheessä päätimä sannoot sille vasthaan. Met pyyristimmä ylöskäsin, mie olin ensimmäinen joka sanoi suorat sanat.

«Met olima täälä ensin, eikä yksikhään omista tätä apajapaikkaa», mie huusin.

«Tietenki täälä oon kallaa», huusi toinen meidän joukosta. «Muuto-nhan met olisimma muullosin fiskaamassa.»

«Kalahan oon apajapaikassa, sillä met olema täälä ja täälä met pysymä», huusi kolmas meikäläinen.

Meilä oli sekä paapuurin ette styypuurin puolela tooma missä oli ruottinpilkki ja kymmimato, venheen pohjala tamppu ja itte kukasellaki puukko. Yksi missä oli punainen plastikahva ja kaksi missä oli sininen plastikahva. Met pilkima niin ko ennenki ja kielyimä lähtemästä.

Iso vene taas kihđutti motorii ja alkoi kiertelemhään meidän ympärä. Laittoi kauheita siikattheita, laidan takana valtava vihriinen kärmet joka kiemuroitti ja freistas vettää meidät alas syvvyytheen. Met häydyimä takerttuut kiini venheen riipphoon, mutta jälkhiin, ko iso venet vähensi gassii kattoaksens jos met nyt antaisimma alle ja hävviisimmä apajapaikasta, meidän sanoma oli sama. Se oli iso venet joka piti jaukkuut, emmäkä met, met huusima.

Mutta sannoot ette pikku venheilä kansa oli faiskuoikeudet, se oli vettä hanhen niskhaan niile

VI STREIKER ...

Da trakk vi pusten og ga klar beskjed fra spissa. Et samstemt, saklig argument.

«Næhæi!» brølte vi.

Og mens de bantes og skjentes fra storbåten, styrket vi samholdet i spissa ved å syngte protestsanger. Vi sang så høyt vi kunne. Vi sang «Ro ro til fiskeskjær, mange fisker får vi der», og vi sang «Jeg er en ekte kjelviktorsk, fadderullandei, fade...» Og så sang vi «Den uheldige mannen.» Den passet ekstra godt, følte vi, der vi gynget og vipet i brottsjøen fra storbåten. Vi rodde for livet for å holde oss på flekken, og vi brukte øsekaret med samme iver for å hindre at spissa gikk ned. Vi blånektet å bli trukket under av hekksjø fra grådige voksenfolk. Da sang vi en ny sang. Vi sang «O du som metter liten fugl, velsign vår mat o Gud. Aaaaa-men.»

Da ga den seg, storbåten. Mannskapet forlot ripa, og vi hørte skipperen knurre stygt der han snudde skuta og stevnet utover mot det åpne havet han kom fra. Sikkert for å plage andre som passet sine egne fiskesaker.

Da storbåten forsvant og sjøen igjen ble flat rundt spissa vår, brøt det ut jubel om bord. Etterpå fisket vi ettertrykkelig lenge, før vi rodde i land og la båten vår inntil kaia i Kjelvik. Våte og kalde var vi etter ublidt møte med storbåten, men glade fordi vi bar i land bra med fisk pluss en viktig seier over piratene på havet. Vi som knapt hadde begynt på skolen hadde gitt klar beskjed til de voksne. Gribber av noen folk som sikkert kom fra rovfisklaget eller noe sånt.

På kaia sto en av «gammelkaillan» og flirte og tok imot. Han gratulerte oss både med den fine fangsten og den minst like fine seieren over storbåten.

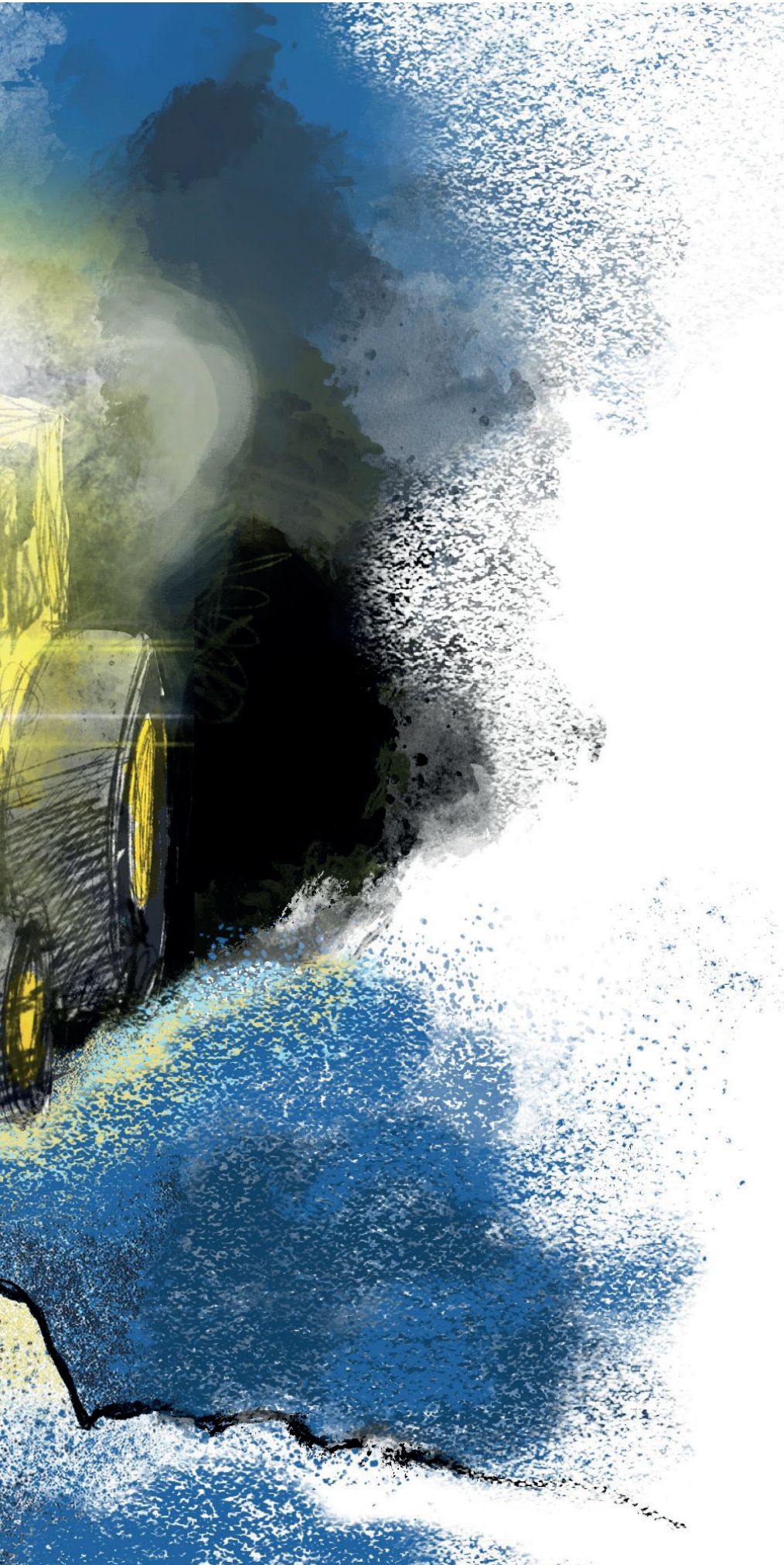
«Dæm har ikke nåkka hær inne så nært land i Kjelvik å gjøre. Så det va tell pass at dåkker nækta å fløtte dåkker», sa han og gliste. «Å no blir det enda kokfeske på mæ å ræstn av såmmer'n.»

Som man skjønner, oppveksten i nord var til tider hard. Den krevde like harde unger. Unger som evnet å stå på krava. Sommer som vinter, det var oss det, kan jeg tydelig minnes.

WILFRIED HILDEBRAND '24

MET STREIKKAAMA ...

sielä ison venheen täkilä. Piian net olthiin oppinheet latinaa, sillä ko jälkhiin olen kuulu ette ruujan sana mea – net fiskarit olthiin ruijalaiset ja net pidethiin apajapaikasta sitä sannaa – tarkoittaa 'minun' latinaksi.

«Nyt tet, helveti senthään, häy'yttä kaota täältä ette raavhaat ihmiset saava fiskata rauhassa», karjuthiin ylipuolelta, sielä oli ihmissii jokka pukstaavillisesti ylikattohiin meitä. «Mie ringaan rantavahile, piru viekhöön. Nyt tet lähettä hel-sinkhiin. Nyt! Kuulettako?»

Silloin met vedimä henkkee ja meidän sanoma pikku venheestä oli selvä. Yksimielinen, assiilinen sanoma.

«Emmäpä!» met karjuima.

Ja ko net sielä isossa venheessä kirroilthiin ja haukuthiin, met pikkuvenheessä lauloima protestilaului ja yhtheistunnet lujeni ette lujeni. Lauloima niin kovvaa ko pystyimä. Met lauloima «Souđa souđa kalapotole, paljon kallaa sielä sama», ja met lauloima «Mie olen oikkee Kelviikin turska, faderullandei, fade...» Ja met lauloima «Epälykylinen mies». Se pasas eriliikaisen hyvin, tuntui meistä, siinä ko met keijuima ja heiluima ison venheen aalonharjoila. Met souđima hengen edestä ette pysyisimmä samassa paikassa, ja samala innala met auskaroittima ette venet ei uppois. Met emmä olheen aikonheet anttaat ylönn ahnheiten raavhaitten edessä. Vielä lauloima uuden laulun. Met lauloima «Sie joka ruokit pikku lintuiset, siunaa meidän ruvan oi Jumala. Aaaaamen.»

Silloin se antoi ylönn, se iso venet. Miehet lähdethiin riipolta, ja met kuulima ko sippari murisi pahasti ko käänsi söytän ja suunisti kohden aappaa mistä oli tulluki. Sikkaristi ette pääsi kiussaamaan muita jokka pasathiin ommii fiskuhommiins. Ko iso venet katos ja meri meidän venheen ympäri taas oli tyven, venheessä repes riemu. Jälkhiin met pyysimä pitkän aikkaa ennen ko sousima maihin ja laskima venheen Kelviikin kaijhaan. Met olima kyllä märät ja kylmät jälkhiin sen somattoman kohtaamisen ison venheen kansa, mutta iloiset ko toima ranthaan paljon kallaa ja vielä tärkeen voiton meren piraatiista. Met jokka tuskin olima alkanheet kouhluun, olima näyttähneet raavhaile jotaki tähdelistä. Petokaloile ihmiseksi, net tulthiin sikkaristi rosvoiskulaakista eli jostaki semmoisesta.

Kaijala meitä oli vasthaanottamassa muuđan «vanhoista äijistä» ja se nauroi. Onnitteli meitä sekä hyvästä saahliista ette vähittäinki sama finnistä voitosta ison venheen yli.

«Niilä ei ole mithään tekemistä täälä näin liki Kelviikiä. Se se kyllä oli hyä ette tet ette myöntynheet siirtymhään», se sanoi ja virnisti. «Ja nyt mulla oon keittokallaa lopuksi kessää.»

Niin ko jokhainen ymmärttää, kassuuminen ylös pohjaisessa oli välistä kova. Se vaati ette kläpit olthiin sama kovat. Kläpit jokka pystythiin seisomhaan vaatimusten takana. Kesä eli talvi, sama tila, sen mie selvästi muistan.

VANHAA KUVA | GAMLE BILDER

KÄSITYÖLÄISEN
KÄENJÄLKI

Varenkintalo. Kirvhenjäljistä näkkee ette siinä on häytytny olla kuitenki kaksi kirvestä, mitä kumpaa-ki oon heiluttannu eri käsityöläinen. Yksi kirves nimittäin passaa yhele, toinen toisele. Kaikki työkalut jättävät oman jäljen, ja siitä kansa näkkee onko tekijä ollu oikia- vain vasenkätinen. Joka paikasta ei löytyny sahaa, niinpä hirret usiasti halkasthin kirvhelä. Toiset tehthin sen hopumasti kirvhelä ko toiset sahala.

SPOR ETTER
HÅNDVERKER

Varangerhus. Øksesporene røper minst to økser, trolig svingt av hver sin håndverker. Ei øks kan nemlig passe for den ene, men ikke for den andre. Alt verktøy setter spor, også om håndverkeren var høyre- eller venstrehendt. Sag fantes ikke over alt, så stokkene ble ofte delt også på langs med øks. De beste klarte det fortere med øks enn andre med sag. (Foto: Alf E. Hansen)

PINGVIINI

KAL & JOHAN

ELKA

VITSII

Kerran kaksi vaimoo praamaa kunka sepät tyttäret heilä oon. Yksi sanoo:

– Minun tytär oon niin seppä ette hän saattaa tavata oman nimen takaperin.

Toinen kyssyy: – Mikä hänen nimi sitten oon?

Yksi vasta: – Anna.

*****

– Mie olisin halunu elläät kiviaikana.

– No miksi sie niin ajattelet?

– Silloin ei häytyny opetella historiaa.

*****

Vaimo tuli kottiin ja sanoi miehele:

– Kuulepas nyt minun rakas mies.

Auto ei halluu startata mutta mie tiedän kyllä mikä probleemi oon.

– Jaa-ha, mies sanoi. – Ja mikä se probleema oikhein oon...?

– Forgasserissa oon vettä, vaimo vastasi paikala. Mies oli ihmeissä.

– Kunka sie saatat sen tietää ko sie et tiedä edes mikä ero oon forgasserissa ja ilmafiltterissä?

Usko vaan minnuu, vaimo sanoi, – forgasserissa oon vettä.

– No hyvä oon, sovima niin. Mie katton sitä sitten. Missä auto oon?

– Se oon järvessä tuossa tien toisella puolela.

*****

Kaksi muffinsii oli uunissa. Yksi sanna:

– Täälä oon hirmuisen kuuma.

Toinen sanna: – Kattopa. Puhhuuva muffinsi.

*****

Opettaja: – Mikko, sano kaksi pronomiini. Mikko: – Kuka, mie?

Opettaja: – Aivan oikhein.

*****

– Kunka iso oon karhu?

– Minkäläinen karhu?

– Iso karhu.

– Kunka iso?

*****

Kunka sie saatat tietää ette banaani oon uimassa?

– Kuoret oon rannala.

*****

– Mie olen hankkinu ittele vahtikoiran.

– Oonko se hyvä?

– Joo se vain oon hyvä. Mie en ole päässy vielä sisäle.

Nye navn på tampen

Arne Hauge | arne@ruijan-kaiku.no

Den som vinner får jubel og ære, men hvem får vi vite på Kvenfolkets dag. (Illustrasjon: Wilfred Hildonen)

Den 15. februar gikk fristen ut for å nominere kandidater til Årets kven 2024.

På tampen kom det inn flere navn, og den første vi har med oss, heter Anstein Mikkelsen.

«Vårt forslag til Årets kven er Anstein Mikkelsen. Hvem andre har nådd ut til flere mennesker med sine kvenske historier? Se bare på den lange listen over hans produksjoner. Også i 2024 har han hatt full trøkk», heter det altså fra Beddari-Nilsen. Og videre:

«De over 40 kvenske filmene har bare på NRK blitt vist over 10 millioner ganger. Som produsent av tidenes første kvenske animasjonsfilm, Kivikylä som har reist verden rundt i 2024 og sanket en rekke priser, har han nådd ut til alle verdensdelene. Han er en stor inspirator som løfter kvener og den kvenske kulturen.»

Neste kandidat er Kristin Nicolaysen, også hun filmskaper og kjent blant annet fra de mange arrangementene på Alta museum. Forslagsstilleren skriver:

«Hun er en nøkkelperson bak kvensk synliggjøring og er dyktig til å løfte frem andre. Hun er kjent for sin evne til å inspirere og motivere andre til å engasjere

seg i kvenske saker. Kristin jobber konsekvent med å sette kvensk kultur på dagsordenen og skaper til stadig arenaer hvor alle kvener kan møtes og nye talenter skinne.»

«Hennes arbeid har bidratt til økt bevissthet og stolthet blant kvener, kanskje spesielt i Alta. Jeg kan ikke tenke meg en bedre kandidat.»

Så til ei gruppe på tre:

«Ønsker å nominere trekløvet Anita Salamonsen, Soile Hämäläinen og Verena Schall for deres banebrytende arbeid innen forskning. Det finnes lite eller ingen forskning på unge kveners psykiske helse, og de gjør en enorm innsats for å finne ut hva unge kvener trenger og hvilke tiltak som bør igangsettes for dem.»

«De jobber aktivt og konsekvent med brukermedvirkning, og gir unge kvener en stemme gjennom forskningsprosjektene KASUTA og InvolveMENT.»

Ingen pust i bakken, for her kommer det enda en. Sterk og klar også den nominasjonen: «Jeg ønsker å nominere Åsne Kummeneje Mellem. Det er mange grunner til at hun burde bli nominert for sin innsats for det kvenske», skriver altså forslagsstiller, som særlig trekker fram hennes utrettelige arbeid for kvensk synliggjøring og

fremragende kunst. Det er, skrives det, en milepæl i kvensk historie å ha en kunstner som stiller ut kvensk kunst over tre saler på Vigelandsmuseet. Så til den siste:

«Den vi ønsker å nominere er Astrid Serine Hoel. Hoel har vist vei som ung, profesjonell, kvensk kulturutøver - fra danser til skuespiller.»

«Hun er modig, undersøkende, nyskapende og initiativrik. Hun har jobbet med å ta til seg kvensk språk og bidratt til å løfte språket til scenen, og demonstrerte det da uttrykket "vaimovoima" ble et kraftuttrykk også utenfor kvenske miljøer gjennom Karhutanssi.»

Da skal vi ha fått med oss alle:

Jan Peter Bakkelund
Arve Henriksen
Mette Lothe
Anna-Kaisa Räisänen
Ragnhild Margreha Mietinen
Krüger
Pål Vegard Eriksen
Hans Charles Nedrum
Svein Arild Soleng
Tove Raappana Reibo
Liv Annie Johansen
Anstein Mikkelsen
Kristin Nicolaysen
Anita Salamonsen/Soile
Hämäläinen/Verena Schall
Åsne Kummeneje Mellem
Astrid Serine Hoel

Hagl

Det var en hustrig høstdag i fjellet da det brått tok til å småsmelle mot jakka. Hagl. Små, runde isklumper som dannes når underkjølte vanddråper fryser rundt en kjerne. En partikkel av støv, eller at haglene fryser rundt seg selv. De løftes opp og ned på sterke vinder og blir større og større. Det tyngste man vet om veide over en kilo. Farlig å være ute, men her til lands er haglene små. Heldigvis.

Rakheita

Se oli vilunen syyspäivä tunturissa ko jakkaa vasthan alkoi kuulumhaan pikku kopinaa. Rakheita. Pieniä, ymmyrkäisiä jääkipenheitä mitä syntyy ko alijähtynyt vesinoppa jäätyy ytimensä ympärit. Siinä saattaa sisässä olla pikku tomhipalet, eli rakheet jäätyvä ittensä ympärit. Kova tuuli viskoo niitä ylös alas, ja net kasuava isomaksi ja isomaksi. Raskhain mistä meilä on tieto, painoi ylitte kilon. Sillon ei ole hyvä olla ulkona, mutta meilä Norjassa rakheet oon pienet, onneksi.